

Kantaa ottava näyttely?

Osa Minua -näyttelyn tuottamisprosessi

Zagryda Sandholm

Pro gradu –tutkielma

Kulttuuriperinnön tutkimus

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos

Humanistinen tiedekunta

Turun yliopisto

Tammikuu 2020

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

TURUN YLIOPISTO

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos/
Humanistinen tiedekunta

SANDHOLM, ZAGRYDA: Kantaa ottava näyttely? *Osa Minua* -näyttelyn
tuotantoprosessi

Pro gradu, 60 s, 1 liite .
Kulttuuriperinnön tutkimus
Tammikuu 2020

Tämä tutkimus käsittelee tuotantoprosessia näyttelyn luomisessa. Tutkimuksen kohteena toimii Turun yliopiston itsenäisen projektiryhmän luoma näyttely ”Osa Minua”, joka tuotettiin yhteistyössä Porin kaupungin kanssa. Näyttely keskittyy kymmenen naisen tarinaan huivin käytöstä ja sen henkilökohtaisista merkityksistä. Näyttely koostuu naisten henkilökuvista sekä lyhyistä tekstikappaleista, jossa naiset kertovat mietteitään huivista ja sen käytöstä.

Tutkimus käsittelee lukuvuoden pituista projektia ja etsii vastauksia seuraaviin kysymyksiin: Kuinka tuotetaan näyttely, joka herättää ihmisissä ymmärrystä ja avoimuutta? Miten visuaalinen näyttely voi tuottaa kulttuurien kohtaamista helpottavan vireen ja edistää erilaisten kulttuuriperintöjen ymmärtämistä? Kysymyksiin vastataan tarkastelemalla projektin aikana tehtyjä pöytäkirjoja sekä sen aikana käytettyä tutkimuskirjallisuutta. Näin ollen tehdään laadullista tutkimusta tapaustutkimuksen menetelmällä.

Tutkimuksessa käytetään Michel E. Porterin luomaa arvoketjua, jonka avulla pystytään luokittelemaan tuotantoprosessin osa-alueet. Tutkimus jaetaan viiteen eri osa-alueeseen, joissa analysoidaan jokaista tiettyä vaihetta näyttelyn tuottamisessa. Aiheina ovat museonäyttelyn luominen, näyttelyn luominen henkilökohtaisesta aiheesta, kulttuuriperinnön markkinointi ja kulttuurisen omimisen riski.

Tutkimuksen keskeisimmät tulokset ovat, että tuottaessa kulttuurien kohtaamiseen liittyvää näyttelyä, on tärkeää ottaa huomioon eri osapuolet, kuten kunta, haastateltavat ja yleisö. Olisi myös tarpeellista kerätä laaja palaute näyttelyn kulttuurisesta merkityksestä. Aihe on tärkeä tuoda esille neutraalisti, jolloin saadaan yleisö ymmärtämään erilaisia kulttuuriperintöjä. Tuloksissa huomataan, että on tärkeää saada näyttely julkiseen ja saavutettavaan tilaan, sekä luoda tapahtumia näyttelyn ympärille.

Tuotantoprosessissa täytyy tehdä laaja tutkimus kaikista kulttuureista, jotka ovat osa näyttelyä. Näyttelyn tekemiseen on otettava mukaan erilaisia ihmisiä, jotta tekijät eivät aiheuta kulttuurista omimista. Näyttelyä luodessa on tärkeä pohtia, kuinka kulttuuriperinnöllisesti merkittävä se on yleisölle, jotta näyttely luo vaikuttavuutta.

Asiasanat: Kulttuurituotanto, museologia, näyttely, tuotantoprosessi, kulttuuriperintö,
kulttuurinen omiminen, tapaustutkimus

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO	1
1.1	TUTKIMUKSEN TAVOITTEET JA RAKENNE.....	1
1.2	<i>Osa MINUA</i> -NÄYTTELY	4
1.3	TUTKIMUSKIRJALLISUUS	7
2	TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT	9
2.1	TAPAUSTUTKIMUS	9
2.2	ARVOKETJU	10
2.3	KÄSITTEET	11
3	TUTKIMUKSEN AINEISTO.....	15
3.1	PÖYTÄKIRJAT.....	15
3.2	ARTIKKELIT JA KIRJALLISUUS	16
4	TUOTANTOPROSESSI	21
4.1	SISÄLLÖN LUOMINEN – KULTTUURIEN ESITTÄMISEN RISKIT	21
4.2	KOOSTAMINEN – HAASTATTELUMATERIAALIN ARKUUS	31
4.3	LOPPUTUOTE – KOKONAISUUDEN LUOMINEN.....	38
4.4	JAKELU – NÄYTTELY VAATII OHEISTOIMINTAA	44
4.5	VASTAANOTTO – PALAUTE JA SEN HAASTEET	50
5	YHTEENVETO	53
6	LÄHDELUETTELO	56

Liite

Liite 1: Pöytäkirjataulukko

1 JOHDANTO

1.1 TUTKIMUKSEN TAVOITTEET JA RAKENNE

Tämä tutkielma käsittelee *Osa Minua* -näyttelyn tuottamisprosessia. Näyttely tuotettiin Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen koulutusohjelman sekä Porin kaupungin yhteistyöprojektina vuosina 2017–2018. Näyttely käsittelee kymmenen eri naisen omakohtaisia kokemuksia huivin käytöstä. Tutkielma on aineistolähtöinen tapaustutkimus ja siinä tarkastellaan, miten tuotetaan näyttely. Tämän tutkielman tutkimuskysymykset ovat:

Miten tuotetaan näyttely, joka herättää ihmisissä ymmärrystä ja avoimuutta? Miten visuaalinen näyttely voi tuottaa kulttuurien kohtaamista helpottavan vireen ja edistää erilaisten kulttuuriperintöjen ymmärtämistä?

Tutkielmassa nostan esille, millaisia eettisiä ratkaisuja näyttelyn tuottamisprosessiin kuuluu ja miten toteutetaan kulttuurien kohtaamista käsittelevä näyttely. Tutkielmani tarkoituksena on tuoda esille kulttuurien kohtaamiseen liittyviä seikkoja sekä sitä, miten muiden kulttuuriperintöä voidaan ymmärtää. Tuottamisprosessin tarkastelun kautta nostan esille näyttelyn sisältöä ja pohdin vastauksia esittämiini tutkimuskysymyksiin käyttämällä apunani erityisesti tuottamiseen ja eettisyyteen liittyviä teorioita.

Osa Minua -näyttely kertoi naisista, jotka olivat kotoisin Irakista, Iranista ja Suomesta. Kulttuurien kohtaaminen tapahtui näyttelyä tehdessä sekä näyttelyn vierailijoiden keskuudessa. Näyttelyn teemat liittyivät uskontoon, pakolaisuuteen, identiteettiin, suomalaisuuteen, vaatteisiin ja historiaan. Teemojen sisältä löytyi paljon sellaisia asioita, joista ihmiset voivat oppia uutta itsestään ja muista. Tämän tutkielman tavoitteena on tuoda esille, miten voi toteuttaa tapahtuman tai näyttelyn, joka edesauttaa ihmisiä ymmärtämään erilaisia kulttuureja. Tavoitteenani on myös esittää, miten voi tuottaa kantaa ottavan, mutta kuitenkin helposti lähestyttävän näyttelyn. Analysoin myös sitä, mitä olisi voinut tehdä enemmän visuaalisen näyttelyn tuottamiseksi. Tutkimuksessani tarkastelen myös, miten näyttelyssä on säilytetty, suojeltu ja siirretty kulttuuriperintöön liittyviä arvoja.

Kulttuuriperinnön yhteisöllinen luonne on viimeistään 2000-luvulla vakiintuneeksi osaksi käsitteen määritelmää. Kulttuuriperintö ei koskaan ole pelkkä materiaallinen objekti, mutta se ei myöskään ole mielivaltainen osallisuuden, kommunikaatioaktien, merkitysten ja mielikuvien käytäntö. Kulttuuriperintö kiinnittyy kulttuuriperintöyhteisön hyväksymiin menneisyyden tulkintoihin.¹

Edellä oleva lainaus on kulttuuriperinnön professori Anna Sivulan artikkelista ”Tilaushistoria identiteettityönä ja kulttuuriperintöprosessina”, joka kertoo osuvasti myös tämän tutkimuksen luonteesta. Näyttely ja sen tuottamisprosessi ovat osa kulttuuriperintöä. Näyttelyn tuottaminen luo yhteisöllisyyttä sen tekijöille ja osallistujille. Kokemus näyttelystä jäi elämään niiden osallistujien mieleen, jotka kokivat näyttelyn merkitykselliseksi. Tutkimuksessani käsittelen kulttuuriperinnön olemusta näyttelyä tehdessä ja sen esillä olemisen aikana. Näyttelyn yksi tärkeimmistä tavoitteista oli tuoda esiin, mitä kulttuuri merkitsee. Kulttuuriperintöyhteisö syntyi siis sekä näyttelyn tekijöiden että siihen osallistuneiden kävijöiden keskuudessa.

Tutkimuksen alussa esittelen *Osa Minua* -näyttelyn tavoitteita ja taustaa. Tämän jälkeen siirryn tutkimuksen teoreettisen viitekehyksen esittelyyn, jossa käyn läpi tutkimuskehyksen, tutkimuksen tyylin ja käsitteet. Keskeiset käsitteet ovat *kulttuurituotanto*, *kulttuurien kohtaaminen*, *kulttuuripolitiikka*, *kulttuurinen omiminen*, *etiikka* ja *näyttely*. Käsitteiden jälkeen siirryn aineiston esittelyyn. Tutkielma etenee ensin tutkimusprosessiin liittyvien teoreettisten lähtökohtien avaamisella ja sen jälkeen siirryn näyttelyn tuottamiseen liittyvien käytännöllisten ratkaisujen kerrontaan. Aineistona toimivat projektityöryhmän pöytäkirjat sekä tieteelliset artikkelit, joita käytimme apuna näyttelyä tuottaessa. Pöytäkirjojen avulla on tuotantoprosessin yksityiskohtainen seuraaminen mahdollista, ja artikkelit taas avaavat tuotantoprosessin ymmärtämistä. Artikkeleissa ilmenee samankaltaisia teemoja, joiden avulla pystytään analysoimaan myös tuotantoprosessia.

Tutkielmani etenee samassa järjestyksessä arvoketjun kanssa, jonka aikana tuon aiheita esille tuotantoprosessista. Arvoketju on tapahtumien ketju, jota käytetään tuottamisen tehostamiseksi. Arvoketjuun läheisesti liittyvien tutkimukseni keskeisten käsitteiden avulla pohdin myös tuotannon prosessia. Esimerkiksi arvoketjun ensimmäisessä osassa eli sisällön

¹ Sivula 2015, 57.

luomisessa pohdin, mikä on tuottajan ja työryhmän rooli, kun tehdään näyttelyä musliminaisista. Tässä kohtaa pohdin kysymystä myös kulttuuripolitiikka-käsitteen kautta, eli miten näyttelyn tuottamisessa tulee pohtia kulttuurien omimista jo näyttelyn alussa.

Analyysiluvuissa käsittelen arvoketjua, ja arvoketjun jokaisella kohdalla on oma aihealueensa. Sisällön luomisessa käsittelen kulttuurista omimista. Koostamisen kohdalla pohdin eettisiä ratkaisuja eli millaista on tuottaa ihmisten henkilökohtaisista asioista näyttely. Lopputuotteen kohdalla keskityn museopolitiikkaan liittyviin kysymyksiin, esimerkiksi millaista on tehdä näyttelyä, kun ei ole välttämätöntä seurata museopolitiikkaa, tai voiko näyttely ylipäättään olla kantaa ottava, jos sen tekemisessä ei kiinnitetty huomiota museopoliittisiin puoliin. Tuotantoprosessin jakelun yhteydessä pohdin markkinointia ja sitä, onko kulttuuriperinnön markkinointi oikein. Viimeisen osion eli vastaanoton kohdalla tutkin näyttelyyn liittyvää palautetta ja näyttelyn tavoitteita. Näiden teemojen lisäksi jokaisen arvoketjun kohdassa käsittelen tuotantoprosessiin liittyviä näkökulmia.

Tutkimuksessani käyn läpi tuotantoprosessin aikana tehtyjä suunnitelmia ja toteutuksia, joiden avulla vastaan tutkimuskysymyksiin. Tuotantoprosessin avaaminen kertoo lukijalle, miten näyttely toteutetaan ja mitä siinä kannattaa ottaa huomioon. Näyttelyn aihe on ajankohtainen, ja sen tarkoituksena oli käsitellä ihmisten kulttuurista identiteettiä. Vuonna 2015 Suomeen saapui 32 476 turvapaikanhakijaa, joista valtaosa oli irakilaisia. Euroopassa oli niin kutsuttu pakolaiskriisi, sillä samaisena vuonna 2015 Eurooppaan saapui yli miljoona turvapaikanhakijaa.² Syitä muuttoliikkeelle ja niin sanotulle pakolaiskriisille oli monta, kuten pitkittyneet konfliktit Syyriassa, Irakissa ja Afganistanissa. Myös kriisit Afrikan sarvella ja Länsi-Afrikan alueella vaikuttivat suureen ihmisvirtaukseen.³ Vuonna 2015 elettiin epävakaita aikoja, sillä samaan aikaan oli alkanut nationalistinen liikehdintä koko Euroopassa ja esimerkiksi *Helsingin Sanomat* pyrki välttämään kauhukuvien levittämistä tavoitteenaan mahdollisesti tilanteen vakauttaminen.⁴

² Lyytinen 2019, 19.

³ Ulkoministeriö, Muuttoliike ja pakolaiskriisi Euroopassa.

⁴ Mäntymaa 2018, 101.

1.2 OSA MINUA -NÄYTTELY

Näyttelyprojekti lähti liikkeelle syksyllä 2017 alkaneista keskusteluista. Porin kaupungin projektityöntekijä Soniya Raissi halusi aloittaa pakolaisten ja maahanmuuttajien aseman parantamiseen keskittyvän projektin yhteistyössä Turun yliopiston kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen koulutusohjelman kanssa. Vielä syksyn alussa keskustelimme neljästä eri projektista: yksi aihe oli tutkimuksen tekeminen liittyen maahanmuuttajiin ja pakolaisiin Porissa, toinen aihe kouluissa tapahtuva rasismien ehkäiseminen, kolmas naistentalon perustaminen Poriin ja neljäs näyttely, joka lopulta toteutui.

Näyttelyprojektiin lähti mukaan viisi opiskelijaa: minä Zagryda Sandholm, Heini Järvenpää, Sofia Malinen, Petra Nikula ja Toni Salikka. Kaikilla opiskelijoilla oli kiinnostus monikulttuurisuutta kohtaan ja kaikilta löytyi erilaisia taitoja projektin toteuttamiseen. Päätimme yksimielisesti, että meidän olisi järkevää toteuttaa vain yksi projekti neljästä, sillä kaikki esitellyt projekti-ideat olisivat hankalia toteuttaa samanaikaisesti. Päädyimme tekemään näyttelyn, sillä kaikilla oli osaamista, mutta myös opittavaa aiheesta. Näyttelyn tekeminen myös vaikutti parhaalta tavalta ajallisesti, sillä tutkimuksen tekeminen voisi venyä ja kouluprojekti taas olisi ollut todella laaja vain alle vuoden pituiseen projektiin. Tosin näyttelynkin tekeminen neljässä kuukaudessa oli hektistä. Tiesimme kuitenkin kaikkien pystyvän siihen, koska aihe kiinnosti meitä erityisen paljon. Aihe oli tärkeä ottaen huomioon aikaisemmin mainitsemani Euroopan tapahtumat sekä naisten toiveet, *museoympäristön tärkein asia on tuote on ajan tajus*. Näyttely myös koettiin hyväksi lähestymistavaksi tavoittaa ihmisiä, jotka eivät tienneet paljoa maahanmuuttajista ja pakolaisista. Näyttelyn nimeksi muotoutui *Osa Minua*.

Projektiryhmä teki hakemuksen Porin kaupungin Elinvoimayksikölle ja sai rahoituksen näyttelyä varten. Porin kaupungin rahoitus sekä yhteistyökumppanit toivat näyttelyn tekemisen mahdolliseksi projektiryhmälle. Projekti oli iso kokonaisuus, jonka aikana ryhmä teki tiiviisti töitä. *Osa Minua* -näyttelyn tuottaminen kesti yhden lukuvuoden verran.

Näyttelyä tehdessä teimme luonnollisesti koko ajan tutkimusta. Jokainen työryhmäläinen esitteli vuorotellen jokaisessa palaverissa tieteellisen artikkelin liittyen aiheeseen.

⁵ Aarnipuu 2009, 277.

Sovittuihin sääntöihin kuului pöytäkirjojen tekeminen sekä tieteellisten artikkeleiden esittely kerran viikossa projektiryhmälle ja raportin tekeminen projektin etenemisestä professori Anna Sivulalle joulukuussa sekä huhtikuussa. Tämä oli välttämätöntä, sillä näyttelyprojekti sijoittui osaksi syventäviä opintoja.

Näyttelyn keskeiseksi aiheeksi muotoutui pakolaisnaiset. Porin Liinaharjan vastaanottokeskuksessa oli tullut ilmi, että juuri naisille tarvittiin lisää toimintaa. Näyttely haluttiin tehdä naisista, sillä halusimme kertoa naisten näkökulman pakolaisuudesta. Tavoitteena oli luoda etenkin ymmärrystä ja suvaitsevaisuutta kaupunkilaisten keskuudessa. Päädyimme valitsemaan näyttelyyn myös kantasuomalaisia naisia, sillä halusimme, että näyttely kertoisi porilaisista naisista. Vuonna 2015 Suomeen oli tullut miehiä paljon enemmän kuin naisia, joten oli tärkeä tuoda myös naiset näkyväksi⁶. Suomessa suurin osa väestöstä on luterilaisia, mutta ihmiset eivät harjoita tätä uskontoa vahvasti, Suomi on maallistunut Häyrysen mukaan⁷. *Osa Minua* -näyttelyn tekeminen ei siis ollut niin iso asia, mitä se olisi voinut olla esimerkiksi katolisessa valtiossa. Vahvasti uskonnollisesti valtiolle, ehkä suunnittelemamme näyttelyn tekeminen olisi ollut liian kantaa ottavaa. Suomi on kuitenkin hyvin homogeeninen maa, jossa ei välttämättä ole totuttu monikulttuurisuuteen⁸. Tämän vuoksi halusimme, että näyttelyyn osallistuisi kaikenlaisia naisia.

Näyttely koostui kymmenen naisen kokemuksista, ja naisista osa oli pakolaisia ja osa kantasuomalaisia naisia. Näyttelyn aikana tuotettiin kasvokuvat jokaisesta naisesta, ja naisia haastateltiin näyttelyä varten. Näyttelyn idea oli kertoa naisten oma tarina huivin käytöstä. Haastattelimme naisia heidän taustastaan, nykyhetkestään ja suhteestaan huiviin. Näyttelyyn tuli valokuvien lisäksi tekstipätkät haastattelusta. Näyttelyyn lisättiin myös tekstit huivin käytön historiasta Suomessa sekä pukeutumisen merkityksistä. Näyttely koostui siis tieteellisestä tekstistä, haastatteluista ja taiteellisista valokuvista.

Suomessa on monta kulttuuria, jotka halusimme tuoda esille näyttelyssä. Kaikki ihmiset Suomessa eivät ole samanlaisia. Näyttelyn lähtökohtana toimi monikulttuurisuus. Kantasuomalaiset ja pakolaiset törmäytettiin toisiinsa, he jakoivat ajatuksiaan ja kokemuksiaan. Törmäytimme siis kulttuuriperintöjä sosiaalisista tavoista ja henkilökohtaisista tavoista.

⁶ Rakenneyksikkö, budjettiosasto 2017, 23.

⁷ Häyrynen 2015, 36.

⁸ Lönnqvist 1999, 74.

Näyttely toteutettiin viiden koulutusohjelman opiskelijan voimin. Kotouttamistyöntekijä Soniya Raissi toimi Porin kaupungin puolelta projektin vetäjänä ja professori Anna Sivula ohjaajana Turun yliopiston puolelta. Toni Salikka toimi projektiryhmän koordinaattorina. Hän esimerkiksi varasi tapaamiset ja seurasi, että kaikki hoitavat tehtävänsä. Petra Nikula ja Heini Järvenpää olivat vastuussa haastatteluista. He loivat teemalistat ja haastattelukysymykset, aikatauluttivat haastattelut, haastattelivat naisia ja litteroivat tekstit. He myös tuottivat näyttelyyn tekstit haastatteluiden perusteella ja kokosivat tutkimustiedosta näyttelyn faktapohjaiset tekstit huivin historiasta Suomessa ja pukeutumisen merkityksestä. Sofia Malinen toimi näyttelyn taiteellisena vastaavana. Malinen valokuvasi kaikki naiset ja suunnitteli näyttelyn visuaalisen ilmeen. Hän myös suunnitteli ja loi näyttelyn omat verkkosivut. Minä vastasin näyttelyn tuotannollisesta puolesta ja toimin näyttelyn markkinointivastaavana. Hoidin muun muassa yhteistyökumppanit, löysin tilat näyttelylle ja vastasin eri sopimuksista. Kaikki myös teimme tehtäviä kaikilla osa-alueilla aina, kun joku tarvitsi apua. Esimerkiksi Salikka ja minä toteutimme myös muutaman haastattelun. Käytimme aineiston jakamisessa ja yhteydenpidossa Google Drive -kansiota ja WhatsApp -ryhmää.

Ennen kuin olimme päätyneet neljästä eri aiheesta yhteen aiheeseen eli näyttelyn tekemiseen, oli yhtenä mahdollisuutena myös tehdä tutkimusta liittyen pakolaisiin Porissa. Näyttelyn jälkeen kolme projektiryhmäläistä on tehnyt tutkimusta aiheesta. Heini Järvenpää teki pro gradu -tutkielman näyttelyyn liittyvästä yleisön osallisuudesta. Tutkimuksen nimi on *Mikä on osa sinua? Kävijöiden osallisuus ja identiteetti henkilökohtaista kulttuuriperintöä käsittelevässä valokuvanäyttelyssä*. Petra Nikula tekee tällä hetkellä pro gradu -tutkielmaa näyttelyä varten tehdyistä haastatteluista. Kolmantena on oma tutkimukseni näyttelyn tuotantoprosessin tutkimisesta. Tutkijana tulee muistaa, että voi tulla helposti sokeaksi omalle aiheelle. Silloin täytyy osata katsoa tekstiä kriittisesti. Pitää osaa pohtia myös metodologisia kysymyksiä koko tutkimuksen ajan. Seuraavaksi esittelen tutkimuskirjallisuuden, jota käytän tässä tutkimuksessa.

1.3 TUTKIMUSKIRJALLISUUS

Tutkimuskirjallisuus koostuu kulttuurituotantoon, museologiaan, kulttuurintutkimukseen ja monikulttuurisuuteen liittyvästä kirjallisuudesta. Tässä luvussa esittelen keskeisen tutkimuskirjallisuuden.

Jaana af Hällströmin kirja *Näyttelyviestintä* toimii tässä tutkimuksessa yhtenä primaarikirjallisuutena. Teoksessa pohditaan näyttelyn tarkoitusta ja näyttelyn tuotantoa ja esitellään näyttelyn perusasioita, kuten mitä näyttely tarkoittaa ja mitä näyttelyn tuotantoon kuuluu. Teoksessa kerrotaan konkreettisia asioita, esimerkiksi millä tavalla näyttely kannattaa rakentaa. Teoksessa käsitellään myös tekstin suositeltuja muotoja ja valojen kohdistukseen liittyviä seikkoja. Teos tukee tutkimaani aihetta, sillä se kertoo yleisesti näyttelytuotannosta. Teos käsittelee museonäyttelyitä myös median näkökulmasta. Teoksessa käydään läpi tuotantoprosessiin liittyviä asioita, ja siksi af Hällströmin tutkimus tulee olemaan koko ajan mukana tämän tutkielman kirjoittamisessa.

Bella Dicksin tutkimus *Culture on Display: The production of contemporary visitability* on myös keskeinen teos. Siinä käydään hyvin laajasti läpi, miten kulttuuria esitetään ja tuotetaan niin, että ihmisten on helppo havaita se: miten kulttuuria tuotetaan niin, että kuka vain haluaa tulla katsomaan sitä. Teoksessa käsitellään laajasti myös eettistä näkökulmaa, esimerkiksi miten museot esittävät muiden kulttuuria ja tuodaan kriittisesti esiin se, mikä on väärin. Dicks tutkii museoiden nykyistä asemaa ja yleisöä, ja sitä, kuinka museot ovat muutoksen murroksessa. Bella Dicks on luennoitsija Cardiffin yliopistossa. Hänen tutkimusalueensa on keskittynyt perinnön, kulttuurin ja representaatioon.

Maarit Grahnin ja Maunu Häyrysen toimittama kirja, *Kulttuurituotanto: Kehykset, käytäntö ja prosessit* on merkityksellinen teos tässä tutkimuksessa. Kirjassa on artikkeleita liittyen kulttuurituotantoon, aiheet ovat hyvin erilaisia. Kirjassa löytyy artikkeli, jossa tutkitaan Turun linnan museoympäristöä ja miten siitä on tehty asiakkaille kulttuurillisesti merkittävä kokemus. Yksi artikkeli pohtii maisemaa kulttuurituotteena, kohteena on Satakunta. Maisemaa voidaan hyödyntää kulttuurituotannossa kuten kunnan verkkosivuilla, jolloin turistit kiinnostuvat kunnasta. Kirjasta löytyy paljon käytännönläheisiä esimerkkejä, mutta kirjassa myös tuodaan esille kulttuurituotannon oppiainetta, eli se syventyy kulttuurituotannon tarkoitukseen. Kirjan aiheet ovat erilaisia, kuin tämän tutkielma, mutta

sieltä löytyy hyviä siteitä itse kulttuurituotantoon, jolloin se sitoutuu aiheeseeni tuotantoprosessi.

Keskeisissä käsitteissä käytän tutkimuskirjallisuutta, jota myös hyödynnetään analyysiluvuissa. Käsitteissä tulee esille myös kirjallisuutta, jota ei ole esillä muuten analyysiluvuissa, mutta kirjallisuus on silti olennainen osa käsitteiden ymmärtämistä. Esa Pirneksen kirja *Merkityksellinen kulttuuri ja kulttuuripolitiikka: Laaja kulttuurin käsite kulttuuripolitiikan perustana* on tärkeä osa kulttuuripolitiikan selittämistä tässä tutkimuksessa. Kirja käsittelee kulttuuripolitiikan käsitettä laajemmin ja myös tiettyjen rajojen sisällä. Kirja tutkii kulttuurin käsitettä ja miten ihmiset sen ymmärtävät ja miten käsite toimii hallinnollisella alalla.

Käsitteissä käsitellään etiikkaa ja sen avaamisessa hyödynnän muutamaa kirjaa. Yksi niistä on *Tutkijan arkipäivän etiikka*, jonka on kirjoittanut Henriikka Clarkeburn ja Arto Mustajoki. Kirjassa käydään läpi tutkijan rooleja eri tilanteissa ja miten suorittaa tilanteet eettisesti. Käytän kirjan alkua eettisyys sanan avaamiseen.

Aineistokirjallisuudessa ja tutkimuskirjallisuudessa hyödynnetään hyvin paljon museologia ja museonäyttely artikkeleita sekä kirjoja. Yksi kirjoista, jota käytetään käsiteluvussa on *Museum Exhibition, theory and practice*, jonka on kirjoittanut David Dean. Kirjassa käydään hyvin yksityiskohtaisesti mitä näyttely tarkoittaa, millainen on näyttelyn suunnittelu prosessi ja millainen on näyttely yleisö. Kirjan sisältö tuo esille myös millaisen näyttelyn pitäisi olla visuaalisesti. Deanin teksti auttaa lukijaa ymmärtämään tutkimuksessani mitä näyttely tarkoittaa.

Kirjallisuudessa käytän edellisten teosten lisäksi markkinointiin liittyvää kirjallisuutta. Nämä teokset tukevat tapahtumatuotantoon keskittyvää tutkimuskirjallisuutta, sillä tapahtumatuotannossa on paljon markkinoinnin näkökulmaa.

2 TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

2.1 TAPAUSTUTKIMUS

Tämä tutkimus on tapaustutkimus ja tässä alaluvussa avaan tapaustutkimuksen määritelmää. Tapaustutkimuksesta on kirjoitettu paljon, mutta tässä tutkimuksessa käytän kahta eri tieteellistä teosta. Ensimmäinen on Kuluttajatutkimuskeskuksen julkaisu *Monenlainen tapaustutkimus* ja toinen *Tapaustutkimuksen taito*, jonka on toimittanut Markus Laine, Jarkko Bamberg ja Pekka Jokinen. Tapaustutkimuksen määritelmä on laaja ja siihen sisältyy paljon erilaisia mahdollisuuksia. Tuon esille tärkeimmät asiat tapaustutkimuksesta, jotka liittyvät tämän tutkielman aiheisiin.

Tapaustutkimus on yleensä hyvin rajattu kokonaisuus sekä tämän ajan olemassa oleva ilmiö, jossa voidaan tutkia esimerkiksi oikeustapauksia, potilastapauksia ja organisaatioiden projekteja⁹. Tapaustutkimus ei ole metodi vaan tutkimustapa tai tutkimusstrategia. Tapaustutkimuksen sisällä voi käyttää erilaisia aineistoja ja menetelmiä – sen kohteena on yleensä tapahtumakulku tai ilmiö. Tarkoitus on lisätä ymmärrystä tutkitusta aiheesta, koska tarkastellaan pitkään jatkunutta asiaa. Aineistona toimii yleensä laadullinen materiaali, mutta on mahdollista myös käyttää määrällistä aineistoa.¹⁰ Tapaustutkimuksessa tärkeimpinä asioina on määritellä tapaus, analysoida se ja ratkaista tutkimuskysymys. Tutkimuksessa aineiston analysoinnin metodit voivat olla hyvin monenlaisia, jolloin tarkoitetaan sitä, että tapaustutkimus ohjaa hyvin paljon tutkimusprosessia.¹¹ Lähtökohtana tulee olla laaja aineisto ja kuvata tutkimuksen kohde perusteellisesti. Lopussa on tärkeää, että pystytään vastata kysymykseen ja siihen, mitä tapauksesta opittiin.¹²

Oma tutkimukseni on tapaustutkimus, sillä tarkastelen yhtä näyttelyprojektia ja sen tuottamiseen liittyviä näkökulmia. Aineistonani toimivat projektiryhmän pöytäkirjat ja tieteelliset artikkelit, joiden avulla työryhmä kasvatti asiantuntemustaan näyttelyaiheesta.

⁹ Eriksson & Koistinen 2005, 5.

¹⁰ Bamberg, Laine & Jokinen 2007, 9-12.

¹¹ Eriksson & Koistinen 2005, 1-4.

¹² Bamberg, Laine & Jokinen 2007, 10.

2.2 ARVOKETJU

Tutkimukseni on laadullinen tutkimus, jonka tukena käytän tapaustutkimusta tutkimuksellisenä strategiana. Tutkimuksessa käytän tutkimusmetodina Michael E. Porterin luomaa arvoketjua. Arvoketju käsitellään Jaana af Hallströmin *Näyttelyviestintä* -kirjassa, jossa hyödynnettiin *Media markkinoilla* -teoksen luomaa arvoketjua. Arvoketju selkeyttää tuotannon prosessia. Ideana on, että kun tuntee oman tuotannon sisällön, sen hallitseminen on vahvempaa ja kannattavampaa. Arvoketjua ei käytetty *Osa Minua* -näyttelyn tuottamisessa, mutta se sopii näyttelyn tuottamisprosessin analysointiin ja sen tutkimiseen: hajotan näyttelyyn liittyvän tuotannon osiin, jolloin prosessin hallitsemisesta tulee vahvempaa ja selkeämpää.

Arvoketju sopii tämän tutkimuksen teoreettiseen osioon, vaikka se on alun perin luotu kauppatieteitä varten. Porter on luonut arvoketjun, jotta yritykset voivat analysoida kilpailuetua. Tarkoitus on siis luoda arvoa asiakkaalle, jotta se ylittää yrityksen maksaman summan. Arvoketju nostaa tuotteen arvoa, sillä ketjussa analysoidaan tarkasti ketjun jokaista kohtaa. Arvoketjussa erotellaan prosessin osa-alueet, jotta voidaan tutkia erikseen tuotteen tehokkuutta. Porterin geneerinen arvoketju on yhdeksän osainen. Primaari-toiminnassa on viisi osaa, jotka ovat tulo-logistiikka, toiminnot, lähtölogistiikka, myynti ja markkinointi sekä palvelut. Tukitoiminnoissa on neljä osaa: yrityksen infrastruktuuri, henkilöstöhallinto, teknologinen kehitystyö sekä hankinnat.¹³

Arvoketjun jana:

Sisällön luominen	Koostaminen	Lopputuote	Jakelu	Vastaanotto ¹⁴
-------------------	-------------	------------	--------	---------------------------

Arvoketjun sisältö avataan tarkasti *Media markkinoilla* -teoksessa, jossa kerrotaan jokaisen kohdan sisällöstä yksityiskohtaisesti. *Sisällön luominen* on ketjun lähtökohtana, josta koko idea lähtee etenemään. Mediatalous nojaa sisällön luomiseen, sillä ilman sitä ei olisi käyttäjälle sisältöä, joka maksaa 'tuotteesta'. *Koostamisen* tarkoitus on koota finaali- ja lopputuote. Tällöin korjaillaan tekstejä, valokuvia sekä ulkonäköä voidaan muuttaa. Koostajalla on myös yleensä tekijänoikeus ja näin se tekee koostajasta tärkeän osan tuotantoa. *Lopputuote* tarkoittaa mediasisältöä, joka juuri sellaisenaan jaellaan tai välitetään

¹³ Porter 1985, 33-38.

¹⁴ Hällström 2011, 62.

katsojalle. Lopputuote on joko immateriaalinen tai fyysinen. Yleisesti lopputuote koostuu monen ihmisen ansioista. Markkinointi voi kuulua myös lopputuotteen kohdalle. *Jakelu* on lopputuotteen välittämistä. Jakelu voi olla reaaliaikaista tai tallennemuotoista. *Vastaanottovaihe* on mediatuotannossa perustavoite, eli saada yleisö tuotannolle.¹⁵

Arvoketjua on muunneltu kauppatieteistä kulttuurialalle. Käytän arvoketjun primääritoimintoja näyttelyn tutkimiseen. Arvoketjun pystyy muuttamaan osaksi kulttuuriperinnön tulkintaa eli millaista arvoa näyttely tuotti: Miten tuotetaan näyttely, joka herättää ihmisissä ymmärrystä ja avoimuutta? Miten visuaalinen näyttely voi tuottaa kulttuurien kohtaamista helpottavan vireen ja edistää erilaisten kulttuuriperintöjen ymmärtämistä? Kun arvoketjun kohdat avataan erikseen, voi tutkia, kuinka näyttely toi arvoa yleisölle.

2.3 KÄSITTEET

Kulttuurituotanto

Kulttuurituotannon määritelmälle löytyy monia merkityksiä ja monenlaista sisältöä. Tämän tutkielman aikana käsittelen kulttuurituotannon käsitettä seuraavilla asioilla: Tuotantoon liittyvissä kysymyksissä tarkastelen yksittäisten asioiden merkityksiä eli sellaisia, joilla katsotaan olevan vaikutusta yleisöön tai kulttuuri-ilmapiiiriin. Olennaiset tekijät tuotannossa ovat materiaalit, yhteisö rakenne ja historiaan liittyvät syyt.¹⁶ Kulttuurituotannossa pohditaan yleisesti paljon rahallisia tavoitteita, joten tuloksellisuus on äärimmäisen tärkeää¹⁷. Tässä tutkielmassa rahalliset tavoitteet eivät ole olennaisia.

Kulttuuripolitiikka

Esa Pirnes tutkii kulttuuripolitiikkaa ja hänen määritelmänsä kulttuuripolitiikasta sopii hyvin myös tämän tutkielman aihepiiriin. Pirnesin mukaan kulttuuripolitiikka ohjeistaa inhimillisen toiminnan ehtoja ja arvoja. Se hallitsee kulttuurisia ilmiöitä ja toimintoja. *Se*

¹⁵ Nieminen & Pantti 2009, 72-73.

¹⁶ Häyrynen, S. 2009, 25 -26

¹⁷ Häyrynen, M. 2009, 11-12.

*tulkitsee, kehystää, sääntelee hallinnoi, ja kehittää kulttuurin käsitteen ilmaisemia inhimillisen ja sosiaalisen toiminnan alueita.*¹⁸ Myös Simo Häyrynen määrittelee kulttuuripolitiikan seuraavalla tavalla: *Kulttuuripolitiikka on sääntelyä, jossa tietty asiantuntijajoukko muodostaa erilaisin sisänotoin ja poissuljennoin kuvaa kulttuurista ilmiöistä ja olosuhteista, ja pyrkii sitten parantamaan niitä jonkin ympäristön muokkaaman tarkoituksenmukaisuuden pohjalta*¹⁹.

Etiikka

Etiikassa tarkastellaan, mikä on hyvää ja arvokasta. Eettisyydessä taas pohditaan hyvää ja pahaa, mutta siihen kuuluu myös merkityksen ja tärkeyden käsitteet. Eettisyys on laaja määritelmä, se ei ole kapeakatseinen ja siihen esimerkiksi kuuluu kunnian ja pelkuruuden käsitteet.²⁰ Henriikka Clarkeburn ja Arto Mustajoki pohtivat kirjassaan *Tutkijan arkipäivän etiikka* etiikan kysymyksiä tutkimusta tehdessä. Eettisyyttä täytyy tutkia ja perustella, sillä eettisiin kysymyksiin ei löydy suoraan yksiselitteisiä vastauksia. He mainitsevat myös, että on tärkeä olla avoin ja pohtia yhteisesti asioita, jotta voi löytää eettisen vastauksen esimerkiksi siihen, voiko vaatia oman nimensä artikkelin tekijöiden joukkoon.²¹

Näyttely

Näyttely tarkoittaa esittelyä, joka on tarkoitettu laajalle yleisölle. Näyttely koostuu kokonaisuudesta, josta ihmiset saavat ”esitelmän” ja informaatiota käyttöönsä. Näyttelyt voivat olla tavaroihin keskittyneitä tai käsitteeseen keskittyneitä tai kaikkea näiden väliltä. Objekti tai viesti on hallitseva osapuoli näyttelyssä.²² Näyttely voidaan myös nähdä osana mediaa, sillä sen avulla tuodaan merkityksiä esille. Näyttelyn kautta voidaan tuoda jotakin tiettyä sanomaa esille.²³

¹⁸ Pirmes 2008, 30.

¹⁹ Häyrynen, S. 2006, 65.

²⁰ Tukiainen 1999, 109-112.

²¹ Clarkeburn & Mustajoki 2007, 22-25.

²² Dean 1994, 3.

²³ Hällström 2011, 8.

Kulttuurien kohtaaminen / Monikulttuurisuus

Monikulttuurisuudelle on monta eri merkitystä: a) luonnehdinta yhteiskunnasta, jota leimaa etninen tai kulttuurinen heterogeenisuus, b) tavoiteltava yhteiskunnallinen tilanne, jossa väestön etniset tai kulttuuriset ryhmät nauttivat yhdenvertaisuutta ja toistensa vastavuoroista kunnioitusta, c) politiikka, jota julkinen valta harjoittaa väestön etniseen tai kulttuuriseen heterogeenisuuteen liittyvissä kysymyksissä.²⁴ Monikulttuurisuuden käsite on siis laaja. Korostan, että tässä tutkimuksessa tärkeänä osana on kohta b eli tasavertainen maa, jossa ihmiset kunnioittavat toistensa kulttuureja ja vähemmistöjä. Kulttuurien kohtaaminen on molemmiin puolin sopeutumista. Ihmisillä on erilaisia arvomaailmoja ja perinteitä. Kulttuurit muuttuvat, kun ne kohtaavat. Yleensä etnisen vähemmistön kulttuuri vähenee, kun valtakulttuuri on niin voimakas. Nykyään maiden monikulttuurisuus on yleistä. Maa joka ei ole monikulttuurinen, on poikkeuksellinen.²⁵

Kulttuuriperintö

Käytän kulttuuriperinnön määrittelemiseen artikkelia ”Kulttuuriperintökysymysten jäljillä”, jonka ovat kirjoittaneet Outi Tuomi-Nikula, Riina Haanpää ja Aura Kivilaakso. Kulttuuriperinnön saavuttamiseksi liittyy ”tapahtumien ketju, jossa yksilöt, yhteisöt tai erilaiset instituutiot valitsevat jonkin heille merkitykselliseksi koetun menneisyyden jättämän jäljen, vaalivat ja säilyttävät sitä ja tuottavat sen tietoisesti kulttuuriperinnökseen”²⁶.

Kulttuuriperintö sijaitsee kahdessa eri kategoriassa. Ensimmäiseen kategoriaan kuuluu, jos kulttuuriperintö on julkinen tai yhteisöllisesti tunnustettu ja virallisesti suojeltu kohde. Se on joko aineeton ja aineellinen, jonka merkitys on joko kansallinen tai globaali. Yleensä ne ovat taiteellisesti tai tieteellisesti merkittäviä ja ne luovat paikallisesti, kansallisesti tai kansainvälisesti merkitystä. Toinen kategoria määrittelee kulttuuriperinnön arkisemmaksi, huomaamattomaksi ja yksityisemmäksi. Se on asia, joka on merkittävä yhdelle ihmiselle,

²⁴ Soukola 1999, 2.

²⁵ Liebkind 2001, 171.

²⁶ Tuomi-Nikula, Haanpää & Kivilaakso 2013, 13.

yhteisölle tai paikkakunnalle. Kulttuuriperintö on merkityksellinen arjelle ja identiteetille, kuten Suomessa esimerkiksi karjalanpiirakoiden leipominen tai lavatanssit. Kulttuuriperintö on aineellista tai aineetonta, ja se voi olla merkityksellistä joko yhdelle tai useammalle henkilölle. Kulttuuriperintö on identiteetille, taiteellisuudelle tai tieteelle merkityksellistä.

3 TUTKIMUKSEN AINEISTO

3.1 PÖYTÄKIRJAT

Laadullisessa tutkimuksessa on käytössä erilaisia aineistonkeruutapoja ja erilaisia aineistoja. Tässä tutkimuksessa tarkastelen yksityisiä dokumentteja.²⁷ Aineistona toimivat näyttelyn teon aikana ja esillä olemisen aikana syntyneet pöytäkirjat. Pöytäkirjat kirjoitettiin jokaisesta palaverista lokakuusta 2017 lähtien. Ennen lokakuuta kaikki projektin jäsenet kirjoittivat omia muistiinpanoja, mutta lokakuussa sovittiin yhteisistä pöytäkirjoista. Pöytäkirjoja on lokakuusta 2017 maaliskuuhun 2018 joka viikolta yksi tai useampi, yhteensä 31 kappaletta. Projektin viisi jäsentä vuorottelivat pöytäkirjojen kirjoittamista, ja tästä syystä pöytäkirjat ovat hieman erilaisia. Jokainen ryhmäläinen pääsi lukemaan pöytäkirjoja yhteisestä Google Drive -kansioista.

Pöytäkirjat sisältävät muun muassa päätöksiä, pohdintoja, tehtävänjakoa ja tavoitteita. Pöytäkirjat tukivat työryhmän työntekoa todella paljon koko projektin ajan, ja niissä oli hyvin tietoa kaikista pohdinnoista ja ajankohtaisista asioista. Tästä syystä käytän pöytäkirjoja yhtenä pääaineistona, koska ne kertovat realistisesti tuotannon kulusta. Tulen ottamaan pöytäkirjoista suoria lainauksia tähän tutkielmaan, sillä niiden kautta voin analysoida näyttelyn tuotantoa ja tapahtumien kulkua.

Olen luonut pöytäkirjoista taulukon, joka löytyy kokonaisuudessaan liitteestä. Taulukosta löytyy päivämäärät sekä kokousten pääasiat ja tärkeimmät päätökset. Pöytäkirjat tukevat tutkielman todenperäisyyttä ja auttavat myös arvoketjun oikeaoppista seuraamista. Taulukkoon on siis merkitty myös arvoketjun järjestys. Arvoketju on liikkuva taulukon kanssa, sillä se ei voi täysin seurata järjestystä kaikkien kohtien kohdalla. Monia teemoja käsiteltiin useaan otteeseen, kuten näyttelyn graafista ilmettä. Sen vuoksi arvoketju on taulukon kanssa liikkuva.

²⁷ Tuomi & Sarajärvi 2018, 96.

Otanta pöytäkirja taulukosta:

Päivä	Aihe	Arvoketju
9.10.2017.	Tavoitteet yleisölle ja opiskelijoille.	Sisällön luominen
22.10.2017	Päätös näyttelyn tekemisestä ja naisten talon perustamisesta.	
25.10.2017	Näyttelyn idea.	
30.10.2017	Muut projektit pysäytetty, keskitytään vain näyttelyyn, SWOT, vastualueet.	
6.11.2017	Yhteistyökumppanit.	
7.11.2017	Näyttelypaikat, näyttelyrakenne, uhkat, syksyn aikataulu.	
14.11.2017	Taike hakemus, valokuvien koot, näyttelyn rakenteiden tekijät.	
16.11.2017	Tehtävien läpikäynti, haastateltavien saanti, rahoituksen etsiminen.	

Taulukossa näkyvät päivämäärä, aihe ja arvoketjun kohta. Edellä oleva taulukko sisältää aihealueet sisällön luomisen ajalta.

3.2 ARTIKKELIT JA KIRJALLISUUS

Tässä alaluvussa avaan tutkimuksen toisen aineiston, joka koostuu artikkeleista. Tätä aineistoa on käytetty projektin tuottamisen aikana, sillä näyttelyn tuottamisen apuna toimivat aiheeseen liittyvät tieteelliset tutkimukset. Artikkelit tukivat projektiryhmän keskusteluja ja antoivat ideoita näyttelyn sisältöön. Hyödynnän aineistoa analyysiluvuissa, sillä aineisto tuo tieteellistä teoriaa näyttelyn tuottamisen käytäntöihin. Näiden avaaminen on olennaista, jotta ymmärtää tuotantoprosessia. Artikkelit avaavat lisää näyttelyn teoreettista sekä tutkimuksellista puolta. Käsittelen tärkeimmät artikkelit liittyen tuotantoprosessiin. Pääteemoina ovat kulttuuriperintö, tutkimushaastattelut, vaatetuksen historia,

kulttuurituotanto, maahanmuuttajat ja uskonnot. Projektin aikana esiteltiin aina yksi artikkelin kerran viikossa.

Tutkimushaastattelun käsikirja on teos, jossa neuvotaan haastatteluiden tekemisessä. Se kertoo esimerkiksi erityisryhmien haastatteluista. Artikkel, joka käsiteltiin projektiryhmässä, oli ”Turvapaikanhakijoiden ja paperittomien ihmisten haastattelu”. Artikkelin on kirjoittanut Eeva Puumala ja Anitta Kynsilehto. Artikkelissa käsitellään haastattelukäytäntöjä sekä sitä, mitä kannattaa ottaa huomioon tilanteessa, kun kyseessä on turvapaikanhakija haastateltavana. Haastateltavan täytyy tehdä etukäteistyötä, jotta ei aiheuta haavoittuvalle henkilölle enempää stressiä. Tekstissä käydään läpi eettisiä kysymyksiä ja pohditaan esimerkiksi, kuinka tavoittaa haastateltavat ihmiset. Artikkelin yksi tärkeä esille nouseva asia on tasa-arvo ja ihmisten kohtelevinen.²⁸

Monikulttuurinen Suomi, etniset suhteet tutkimuksen valossa -teos on julkaistu vuonna 1999. Jotkut aihealueet ovat jo vanhoja, ja uudempia tutkimuksia aiheesta onkin jo tehty runsaasti. Kirjasta löytyy kuitenkin edelleen ajankohtaisia tieteellisiä artikkeleita, jotka sopivat näyttelyn luomiseen. ”Monikulttuurisuus on tulevaisuutta” -artikkelin on kirjoittanut kirjan toimittaja Karmela Liebkind. Artikkelissa kerrotaan monikulttuurisuuden lisääntymisestä ja keskitytään erityisesti viranomaisten asenteiden muuttamiseen, jotta maahanmuuttajilla ei olisi stressioireita liikaa rasismiin liittyvistä tapahtumista. Ihmisten pitäisi olla kontaktissa eri kulttuuriryhmien kanssa, jotta suhtautuminen muuttuisi positiivisemmaksi. Oman identiteetin muokkaaminen valtaväestöön sopivaksi on usealle yleistä. Monille on vaikea myös ymmärtää toistensa kulttuureita ja muutospaineet yleensä kohdistuvat maahanmuuttajiin eikä valtaväestöön, vaikka olisi tärkeää, että kulttuureita ymmärrettäisiin puolin ja toisin.²⁹

Yksi esiteltävistä olevista artikkeleista oli kirjasta *Mitä on kulttuuriperintö?* Artikkelin on kirjoittanut tutkijatohtori Viktorija Čeginskas Jyväskylän yliopistosta³⁰. Artikkel, joka nimeltään ”Mitä kulttuuriperintö merkitsee monikulttuurisessa ympäristössä kasvaneelle?” Artikkel tutkii viidentoista monikulttuurisen henkilön taustaa. Henkilöt ovat monikielisiä, kahden maan kansalaisia ja asuneet vähintään kolmessa eri maassa. Artikkelissa tutkitaan henkilöiden identiteettiä ja heidän kuuluvuuden tunnettaan kulttuuriin ja pohditaan eri kulttuurin alueita, kuten uskontoa, ruokaa, kieltä, arvoja ja elämäntavan ilmaisuja.

²⁸ Puumala & Kynsilehto 2017, 357-375.

²⁹ Liebkind 1999, 171-182.

³⁰ Jyväskylän yliopisto, henkilökunta 12.3.2018.

Haastateltavat eivät pysty luokittelemaan, mikä on juuri heidän kulttuuriperintönsä. He kertovat sen muuttuvan koko ajan. Haastateltavilla ilmenee, että heille on tärkeää aineeton kulttuuriperintö, sillä menneisyyden tarinoilla, entisillä kotipaikoilla ja sen hetkisillä arvoilla on paljon merkitystä.³¹

”Kulttuuri ja aluekehittäminen, konflikteja ja kommunikaatiota” -artikkelin on kirjoittanut Kari Ilmonen. Artikkelin on ilmestynyt kirjassa *Kulttuurituotanto, kehykset käytäntö ja prosessit*. Teksti käsittelee aluekehittämisen kulttuurista käännettä, joka on näkynyt paikallisessa ja alueellisessa strategia- ja johtamistyössä. Artikkelissa pohditaan, kuinka kulttuuriset tapahtumat ja taiteen hyödyntäminen ovat nykyään kuntien vetovoimana. Kulttuuriin sijoittaminen nähdään tärkeänä, jotta kunta hyötyy ja alueen kulttuuri-identiteetti kasvaa. Kun suunnitellaan aluekehittämistä, yksi olennaisista asioista on ottaa huomioon väestö ja mielenmaisema. Aluekehittämisen täytyy hyödyntää niitä ihmisiä, joiden henkistä, sosiaalista ja aineellista pääomaa on käytetty.³²

Renata Pepicellin kirjoittama kirja *Islamin huntu* käsittelee naisten hunnun käyttöä. Kirjassa käsitellään hunnun historiaa: ketkä ovat alistaneet huivin käyttöä ja ketkä taas ovat halunneet käyttää huivia. Kirja avaa huivin käyttötarkoitusta ja erilaisten naisten identiteettejä. Kirjassa erilaiset ihmiset saavat äänen, jotta hunnun käytön idea avautuisi ihmisille. Kirjassa keskitytään esimerkiksi liikkeeseen islamilainen feminismi, jossa kerrotaan ihmisistä, jotka käyttävät välillä huntua, sillä juuri sille henkilölle se korostaa identiteetin moninaisuutta.³³ Kirjassa pohditaan huivin merkitystä ja huivin esteettisiä seikkoja.

Pakolaisiin ja turvapaikanhakijoihin liittyvän artikkelin on kirjoittanut Katriina Horsti ”Kyllä Suomeen yksi nainen mahtuu!”. Artikkelin löytyy kirjasta *En ole rasisti mutta...: Maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä*. Artikkelin käsittelee pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden esittämistä journalismissa. Artikkelin on julkaistu vuonna 2009, joten asiat ovat muuttuneet vuoden 2015 jälkeen. Tekstissä käsitellään, miten siirtolaiset nähdään joko uhkana tai uhrina. Kiintiöpakolaiset nähdään uhreina, sillä Suomi on valinnut heidät, ja heidän nähdään sopeutuvan yhteiskuntaan. Turvapaikanhakijat sen sijaan nähdään aktiivisina henkilöinä, jolloin heidät voidaan kokea uhkana. Tekstissä pohditaan, miksi Suomessa journalistit keskittyvät ihmisiin, jotka ovat paenneet Eurooppaan, mutta eivät taas keskity siihen, että pakolaisia on myös Aasiassa ja Afrikassa. Horsti selvittää myös kirkon

³¹ Čeginskas 2013, 106-128.

³² Ilmonen 2009, 44-57.

³³ Pepicelli 2014, 139-140.

työtä liittyen pakolaisiin. Kirkko tuo esille pakolaisnaisten yksittäisiä tarinoita. Kirkon toiminnan kautta esimerkiksi pakolaisnaiset ovat saaneet luvan jäädä Suomeen. Artikkelissa toivotaan journalistien keskittyvän kriittisemmin valtion maahanmuuttopolitiikkaan.³⁴

Käytimme myös palvelumuotoiluun liittyvää kirjallisuutta, koska näyttelyn markkinointiin tarvittiin tukea. Palvelumuotoilun opaskirjassa käydään läpi, mitä palvelumuotoilu on. Palvelumuotoilu on ihmisten tarpeiden ja vaatimusten tutkimista ja ratkaisujen keksimistä niille. Käyttäjän näkökulman kautta palvelumuotoilu on keksittyjä ratkaisuja, jolloin parannetaan käyttäjän kokemusta. Oppaassa kerrotaan, mitä varten palvelumuotoilu on ja miten sitä voidaan hyödyntää. Oppaassa käsitellään palvelumuotoilun prosessia ja esimerkkejä palvelumuotoilusta.³⁵

Yksi projektin loppuvaiheessa käsittelemämme artikkeli oli Kaija Kaitavuoren kirjoittama ”Museologia tänään” teoksessa *Museo ja yhteisö*. Artikkelissa käsitellään museon yleisiä päätehtäviä, kuten välitystyötä, avointa kulttuurilaitosta ja keräämistä sekä säilyttämistä. Tekstissä pohditaan museoyleisöä ja kohderyhmiä. Museo on avoin kaikille, mutta kaikki eivät silti käy siellä. Aiheena on osallisuus ja saavutettavuus: kenen tehtävänä osallisuus esimerkiksi on ja miten museo voi tuottaa osallisuutta. Artikkelissa painotetaan myös oppimista eli pedagogisuutta ja sen toteuttamista erilaisille ihmisille.³⁶

Turun Sanomissa julkaistu artikkeli ”Huivi ja huntu suomalaisessa kulttuurissa” on Turun yliopiston Suomen historian professori Kirsi Vainio-Korhosen kirjoittama teksti. Artikkeliki kertoo huivin historiasta Suomessa ja käy läpi myös muiden uskontojen huivin käytön perinteitä. Tekstissä pohditaan, miksi suomalaiset eivät muista omaa historiaansa. Tekstissä esimerkiksi otetaan esille suomalaisten vihamielisen suhtautumisen huivin käyttöön, vaikka se on ollut osa Suomenkin tapoja vielä sata vuotta sitten. Vainio-Korhonen korostaa, että hunnut ja huivit ovat tärkeä osa suomalaisten kulttuuriperintöä.³⁷

Näyttelyn loppua kohden keskityttiin Heini Järvenpään ja Petra Nikulan vastuuartikkeleihin, jotka liittyivät faktateksteihin näyttelyssä. Kuten aikaisemmin mainitsin, näyttelyssä oli kaksi taulua: toisessa kerrottiin pukeutumisen merkityksistä ja toisessa kerrottiin huivin historiasta Suomessa. Yksi kirjoista oli teos *Suomalaiset häätavat, Talonpoikaisten avioliiton solmintaperiaatteet*. Kirja pääasiallisesti keskittyy 1800-luvun loppupuoliskolle. Kirjassa

³⁴ Horsti 2009, 77-84.

³⁵ Euro, Kapanen, Kenttälä, Kiviranta & Ilonen 2017, 6-74.

³⁶ Kaitavuori 2007, 279-294.

³⁷ Vainio-Korhonen 30.12.2015, Turun Sanomat.

käsitellään avioliittoon liittyviä perinteitä, kuten hääateriaa ja häämatkaa. Kirjan yksi osa-alue on pukeutuminen, jossa kerrotaan morsiamen päähineistä. Morsiamet Suomessa saattoivat käyttää häissään huntua, joka oli pellavamateriaalia ja valkoinen väriltään.³⁸ Tämä kirja oli hyödyllinen, sillä se sisälsi kattavasti tietoa huivin käytöstä Suomessa. Näyttelyn ideana oli yhdistää erilaisia kulttuureja ja tämän kirjan teksti tuki näyttelyn teoriaosuutta.

³⁸ Heikinmäki 1981, 255.

4 TUOTANTOPROSESSI

4.1 SISÄLLÖN LUOMINEN – KULTTUURIEN ESITTÄMISEN RISKIT

Arvoketjun ensimmäisessä osassa analysoin sisällön luomista näyttelyn tuotannossa. Tämä luku on laaja, koska sisällön luominen pitää sisällään paljon aihealueita. Tässä luvussa käsittelen tuotannon alkuvaiheita. Otan esille, miten näyttely sai alkunsa. Luvun alussa esittelen projektin uhkia ja mahdollisuuksia. Pohdin, miksi uhat olivat huolenaiheita ja mitä mahdollisuudet toivat projektin sisältöön ja sen tuottamiseen. Tuon esille, miksi ryhmämme valitsi tällaisen aiheen ja miksi se oli oleellinen juuri Porissa. Sisällön luomisessa esittelen ryhmän tavoitteita. Tuon esille myös yhteistyökumppaneiden roolin näyttelyn tuotannossa. Tässä luvussa esittelen myös näyttelyn luomaa inspiraatiota ja näyttelyn tuotantosuunnitelmaa.

Luvun lopussa käsittelen tutkimuksen keskeistä aihetta, joka on kulttuurinen omiminen ja sen välttäminen näyttelytuotannossa. Kulttuurinen omiminen on ajankohtainen teema, ja siksi sitä on tärkeä käsitellä myös tässä tutkimuksessa. Tässä luvussa käsittelen pöytäkirjoista korostuneita aiheita ajalta 9.10.2017-15.12.2017. Keskiössä ovat SWOT, projektin tavoitteet, kulttuurien ilmaiseminen sekä projektin alkuvaiheet. Sisällön luominen alkoi syyskuussa 2017, jolloin vahvistui päätös näyttelyn tuottamisesta. Näyttelyn tarkoituksena oli alusta alkaen sivistää ihmistä ja saada kaikenlaiset ihmiset mukaan. af Hällströmin mukaan näyttelyn kautta ihminen saa kuvan kulttuurikehityksestä ja oppii historiasta sekä nykyisyydestä³⁹.

Näyttelyn sisältöä luodessamme teimme SWOT-suunnitelman. SWOT:iin kuuluvat sisäiset vahvuudet, sisäiset heikkoudet, ulkoiset mahdollisuudet ja ulkoiset uhat⁴⁰. af Hällström kirjoittaa artikkelissaan, miten ”miksi” ja ”mikä on näyttelyn tavoite”, kysymykset pitää koko ajan punaisen langan käsissä näyttelystä, jos pohtii koko ajan näitä kahta asiaa tuotantoprosessin ajan⁴¹. SWOT:tia hyödynnettiin projektin suunnittelussa. Käytimme tätä työkalua jokaisessa palaverissa, jotta pysyimme mukana näyttelyn etenemisessä. SWOT

³⁹ Hällström 2011, 32.

⁴⁰ Lipiäinen 2000, 46.

⁴¹ Hällström 2011, 63.

kehittyi ja tarkentui koko projektin aikana. SWOT tukee tavoitteiden ja tarkkojen suunnitelmien etenemistä⁴².

Ote pöytäkirjasta, poimittu ensimmäinen SWOT 30.10.2017.

Sisäiset vahvuudet:

- *Hyvä tiimi: positiivisuus, luottamus, energisyys, luovuus, idearikkaus ja erilaiset näkökulmat asioihin*
- *Monenlaiset kokemukset auttavat näyttelyn luomisessa: esimerkiksi museotyöskentely, museologian opinnot, haastattelutilanteet, sosiaalisen median taidot ja yleisesti hyvät viestintätaidot*

Sisäiset heikkoudet:

- *Epätietoisuus siitä, kuinka paljon saamme ottaa vastuuta ja mitä saamme tehdä*
- *Kielimuuri haastattelutilanteissa*
- *Muuttuuko innostus turhautumiseksi?*

Ulkoiset mahdollisuudet:

- *Matalan kynnyksen näyttely, johon kuka tahansa pystyy osallistumaan*
- *Omien verkostojemme kautta pystymme ottamaan yhteyttä ihmisiin ja luomaan monenlaisia asioita*
- *Levitämme tietoa ja sitä kautta lisäämme tietoisuutta muista kulttuureista ja Näin ollen taas lisäämme jokaisen hyvinvointia ja yhdistämme ihmisiä*
- *Yliopistokeskus tukenamme*
- *Mahdollisuus levittää Suomen laajuiseksi*
- *Mahdollisuudet riippuvat paljon siitä, kuinka paljon pystymme itse vaikuttamaan näyttelyyn, saammeko esimerkiksi hakea rahoitusta itse tai hankkia sponsoreita*

⁴² Lipiäinen 2000, 46.

Ulkoiset uhat:

- *Rahoitus, resurssien puute*
- *Minne näyttely pystytetään, miten siirto onnistuu?*
- *Miten saadaan ihmiset katsomaan näyttelyä?*
- *Negatiivinen kritiikki, ”kansanmieliset”, ihmisten kielteinen asenne ja ilkivalta*
- *Sosiaalinen media voi olla myös uhka*
- *Etnisten ryhmien yhteenotto*

Ulkoisissa uhissa oli paljon samantyylisiä aiheita eli yleisön reaktiot näyttelyyn. Samantyylliset aiheet siis liittyvät ihmisten reagointiin paikan päällä ja sosiaalisessa mediassa. Negatiivinen kritiikki on otettava huomioon minkälaisessa tahansa tuotannossa. *Osa Minua* -näyttelyssä naiset ovat pääosassa ja suurin osa heistä oli turvapaikanhakijoita. Näyttelyssä, jossa keskitytään vain tiettyyn osa-alueeseen, täytyy luoda sellainen sisältö, joka on kaikenlaiselle yleisölle ymmärrettävä. Suomessa ihmisten kritiikki maahanmuuttajia kohtaan on ollut nousussa 2010-luvun jälkeen. Suomeen on tullut turvapaikanhakijoita Lähi-Idästä ja Pohjois-Afrikasta merkittävästi enemmän kuin aikaisemmin. Kritiikki on ollut organisoitunutta, esimerkiksi poliittisten liikkeiden kautta on tuotu avoimesti kritiikkiä ilmi maahanmuuttajiin liittyen.⁴³ Nämä faktat kertovat, että näyttelyä tuottaessa oli tärkeä pitää mielessä ihmisten mielipiteet. Kaikki ihmiset maailmassa eivät ole suvaitsevaisia. Suvaitsevaisuudella tässä tarkoitankin Leena Suurpään yhtä määritelmää sanasta eli ihmisten suuntautumista muihin ihmisiin ja yhteisöllisyyteen. Sanalla voidaan tarkoittaa ihmisen avoimuutta, nykyaikaisuutta, kansainvälisyyttä ja ”hyvää” ihmistä.⁴⁴

SWOT:in ulkoisissa mahdollisuuksissa on kohta, jossa mainitaan erilaisten kulttuurien tietoisuuden laajentumisesta ja hyvinvoinnin vahvistamisesta. Erilaisten kulttuurien levittäminen oli tärkeää puolin ja toisin. Halusimme, että näyttelyn haastateltavat naiset saavat tietää Suomen kulttuurista ja kantasuomalaisien taas ymmärtävän muidenkin kulttuureja. Jotkut maahanmuuttajanaiset ovat eristäytyneitä suomalaisesta työkulttuurista, sillä heidän roolinsa on yleisesti kasvattaa lapsiansa. Maahanmuuttajamiehillä ja kantasuomalaisilla on paljon korkeampi työllisyysaste.⁴⁵ Näyttelyn mahdollisuutena oli siis

⁴³ Häyrynen 2015, 35.

⁴⁴ Suurpää 2005, 43.

⁴⁵ Ramboll Management Consulting Oy 2016, 63-64.

saada naisia mukaan näyttelyyn ja sitä kautta he tutustuisivat suomalaiseen yhteiskuntaan. Kantasuomalaisille naisille halusimme valistaa pakolaisten kokemuksista ja sitä kautta lisätä tietoisuutta.

Kuinka tehdä näyttely, joka ei ole liian kantaaottava, mutta kuitenkin sellainen, että siitä löytyy viesti? Olimme päätyneet valitsemaan naiset näyttelyn pääaiheeksi, sillä Porissa oli käsitys siitä, että suurimmaksi osaksi Satakuntaan on tullut pakolaisiksi miehiä sekä nämä naiset olivat toivoneet, että he voisivat kertoa huivin käytöstä. Kaupunkikuvassa ei näkynyt erityisesti naisia. Näyttelyn tarkoitus oli muuttaa ihmisten käsitystä tämän asian suhteen. Tarkoituksena oli kertoa tarinoiden kautta naisista, jotta ihmiset tietäisivät, että Poriin on tullut myös naisia. Simo Häyrynen mainitsee artikkelissaan ”Kudontaa vai erottelua”, kuinka Suomen alueet ovat erilaisia toisistaan kulttuurisilta taustoiltaan. Monet vähemmistöt suuntaavatkin pääkaupunkiseudulle etsimään saman tyyppisiä ihmisiä kuin he itse, esimerkiksi seksuaalivähemmistöt ja etniset vähemmistöt tekevät näin.⁴⁶ Tämän takia näyttelyn tekeminen Porissa oli tärkeää, jotta ihmiset, kuten turvapaikanhakijat ja naiset näkevät itseään edustettuina. Emme halunneet, että ihmisillä on kuva siitä, että kaikkien vähemmistöjen pitäisi olla pääkaupunkiseudulla. Porissa täytyi saada näkyvyyttä maahanmuuttajille.

Ryhmän sisällä pohdimme tarkoin, miksi teemme näyttelyn naisista emmekä miehistä. Entä miksi olemme valinneet huivin tarinaksemme? Huivista puhutaan paljon pakotteena, mutta halusimme tutkia lisää syitä sen takana. Aineistossa mainitsin Kirsi Vainio-Korhosen artikkelin, joka toi projektiryhmälle ajateltavaa näyttelystä. Vainio-Korhonen kertoo huivin käytön perinteistä Suomessa. Artikkelin avasi tietoutta siitä, kuinka myös Suomessa on käytetty huivia esimerkiksi uskonnollisista syistä.⁴⁷ Näyttelyä tuottaessa on tärkeä perustella, miksi on itse mukana tuotannossa ja miksi se on olennainen projekti yleisölle. *Osa Minua* -näyttelyssä yksi tärkeistä asioista oli tuoda yleisölle selväksi Suomen huivin historia ja sen sidos meidän kulttuuriperintöömme. Tämä nähtiin tärkeänä, sillä ihmisten kysyessä näyttelyn ideasta ja syistä projektin jäsenet pystyvät perustelemaan valintojaan.

Näyttelyn tavoitteet olivat yhteisöllisyyden lisääminen, valistaminen, maailmankatsomuksen avartaminen, hyvinvoinnin lisääminen, tietoisuuden lisääminen molemmin puolin, erilaisuuden ymmärtäminen, rasismien ehkäiseminen, maahanmuuttajien

⁴⁶ Häyrynen, S. 2009, 33-34.

⁴⁷ Vainio-Korhonen 2015.

auttaminen sopeutumaan suomalaiseen yhteiskuntaan, ymmärrys suomalaisesta kulttuurista ja ymmärrys muiden kulttuureista. Tavoitteita oli paljon, mutta ne liittyivät toisiinsa. Tavoitteet myös auttavat tuottajaa näyttelyn luomisessa ja ne määrittelevät koko näyttelyn rakenteen⁴⁸. Huivin historiasta sekä pukeutumisen merkityksistä kertovien tekstien kautta halusimme luoda kaikille porilaisille yhteisöllisyyden tunteen. Toivoimme, että kaupunki ja kaupunkilaiset olisivat avarakatseisia, jotta turvapaikanhakijoita ymmärrettäisiin enemmän. Projektissa tavoitteet oli tärkeää pitää mielessä koko ajan, sillä näyttelyn oli tarkoitus avata ihmisille uusia näkökulmia ja ajatuksia.

Tavoitteet olivat myös meidän itsemme kannalta tärkeitä: ne vahvistivat oppimispolkuamme koko lukuvuoden ajan. Tavoitteiden avulla paneuduimme aiheisiin lisää, kuten esimerkiksi turvapaikanhakijoiden sopeutumiseen. Tilasimme esimerkiksi projektiryhmälle Suomen Punaisen Ristin infopaketin, jossa kerrottiin turvapaikanhakijoiden ja maahanmuuttajien ohjelmista ja siitä, millaisia projekteja SPR toteuttaa.

Näyttelyä tuottaessa täytyi miettiä, kuinka ihmiset ottavat vastaan näyttelyn, joka liittyy vahvasti uskontoon, turvapaikanhakijoihin ja naisiin. Koimme Porin kaupungin osallisuuden tärkeänä projektissa, koska silloin kaupunki näyttää tukensa avoimesti maahanmuutolle. Simo Häyrynen kirjoittaa kulttuuripolitiikasta pohtien kulttuuripolitiikan aloja ja sitä, mitä alojen täytyy ottaa huomioon. Kulttuurihallinto joutuu ottamaan kantaa esimerkiksi maahanmuuttotaiteilijoihin liittyvissä kysymyksissä⁴⁹. Tämä liittyy juuri näyttelyyn, sillä kaupunki joutuu miettimään, miten he ottavat kantaa turvapaikanhakijoihin, jotka ovat näyttelyssä suuressa roolissa.

Alkuun tuotannossa täytyi miettiä yhteistyökumppaneita. Yhteistyökumppaneille kerroimme selvästi, mistä näyttely kertoo, minne se sijoitetaan ja kuinka heidän yrityksensä saisi näkyvyyttä. Kauppakeskus Puuvilla oli yksi yhteistyökumppaneista. Heti aluksi oli selvää, että halusimme näyttelyn näkyvälle paikalle. Arvelimme, että sen olisi saanut helposti Porin kansalaisopiston tiloihin tai monikulttuurisuuskeskukseen, mutta halusimme sen ”koko Porin nähtäväksi”. Kauppakeskus Puuvilla on tunnettu tapahtumistaan, mutta ei vielä tämän kaltaisista näyttelyistä. Ajattelimme uudenlaisen idea olevan myös kauppakeskuksen imagolle ihanteellinen. Kerroimme näyttelyn ideasta tuoda naisten henkilökohtaisia tarinoita esille naisten huivin käytöstä Suomessa sekä yleisesti huivin

⁴⁸ Hällström 2011, 66.

⁴⁹ Häyrynen 2004, 17.

historiasta Suomessa. Puuvillassa innostuttiin ideasta. Näyttely oli ajankohtainen, mutta ei liian kanta-aottava. Näyttely sai heti ensimmäiseksi sijainnikseen kauppakeskus Puuvillan. Se pääsi näkyville Puuvillan keskellä olevalle aukiolle eli näkyvimpään paikkaan. Saimme myös järjestää näyttelyn avajaiset Puuvillan lavalla. Tämä yhteistyökumppanuus oli meille suuri asia, sillä näyttely sai näyttävän ensimmäisen paikan sekä uuden yhteistyökumppanin.

Yrityksen kanssa yhteistyötä tehdessä on otettava huomioon, kuinka asian ilmaisee ja esittää. Ajattelimme työryhmässä, että Puuvilla haluaa olla mukana, koska projekti on ajankohtainen. Yrityksille on nykyään tärkeää olla myös kulttuurisissa hankkeissa näkyvillä, sillä pelkkä yrityksen hyvä menestys ei enää riitä. Ihmiset toivovat yrityksiltä nykyään vastuunkantoa yhteiskunnassa.⁵⁰ Puuvillan imagon kannalta oli järkevää ottaa näyttely esille, sillä siitä ihmiset saisivat kuvan, että kauppakeskus on kaikille avoin. Puuvilla on liiketoiminnallinen keskus, mutta myös paikka, jossa voi näyttää kulttuuria myös ihmisille, jotka eivät usein vieraile näyttelyissä tai museoissa.

Puuvillan kanssa yhteistyötä tehdessämme meille kerrottiin seuraava seikka:

Pöytäkirjasta poimittua 7.11.

Puuvillan markkinointipäällikkö varoitti myös turvallisuudesta, sillä vaikka ostoskeskuksessa kiertää vartijat, eivät ne takaa näyttelyn turvallisuutta.

Tämä kertoo siitä, että jotkut saattoivat ajatella näyttelyn olevan kanta-aottava, vaikka se ei mielipiteitä ilmaisekaan. Näyttelyn tekijöinä meidän täytyi varautua myös mahdolliseen ilkivaltaan. Artikkelissa ”Suvaitsevaisuus” kerrotaan suvaitsevuuden osa-alueen liittyvän rasismiin, ja Leena Suurpää toteaaakin, että välillä sanaa käytetään liikaa, koska sitä ei ole tutkitettu tai avattu tarpeeksi. Artikkelissa kuitenkin kerrotaan, että kun tehdään erilaisia etnisiin ryhmiin liittyvää korostavaa tieteellistä tai poliittista näkökulmaa, se voi joutua kovan kritiikin kohteeksi. Vaikka tarkoitus olisi erilaisuuden kunnioittaminen ja erojen painottaminen, niin siinä helposti voidaan leimata ihmiset vain maahanmuuttajiksi. Eli näyttelyllä oli riski saada ihmiset jopa leimaamaan maahanmuuttajat, jos esimerkiksi näyttelyn katsojana ei olisi suvaitsevainen ihminen.⁵¹ Tätä varmaan myös Puuvillan johto ajoi takaa, ja siksi he varoittivat turvallisuudesta.

⁵⁰ Oesch 2002, 9-10.

⁵¹ Suurpää 2005, 60.

Paikallisena yhteistyökumppanina projektissa oli mukana Mainosmasiina. Mainosmasiina on painatusfirma, joka tekee muun muassa mainostelineitä, julisteita ja mainoslehtiä. Mainosmasiinalta saimme tilattua valokuvataulut sekä tekstit näyttelyyn. Yhteistyökumppanina firma oli tärkeä meille, sillä he vastasivat näyttelyn fyysisestä tuloksesta eli tauluista. Myös firman asema korostuu paikallisena kulttuurin tarjoajana. Koimme tämän yhteistyön kehittävän heidän markkina-arvoaan ja tunnettavuuttaan.⁵² Yritysten tunnettavuutta toimme esille roll-upissa, joka oli esillä näyttelyssä ja verkkosivuilla.

Kaikille yhteistyökumppaneille näyttelyn tukeminen olisi positiivista, sillä sitä kautta he ilmaisevat firmansa arvomaailmaa. Tuottaessa kannattaakin miettiä paljon yhteistyökumppaneita: ketkä esimerkiksi sopivat yhteistyökumppaneiksi ja minkälaiset firmat haluavat lähteä toimintaan mukaan. Maine vie firmaa eteenpäin ja sen avulla firma voi myös työntää negatiivisen toiminnan häiriöt pois.⁵³ Sisällön luomisessa meidän piti luoda verkostoja ja verkostojen luomisessa tärkeänä osana oli yhteistyökumppanit. Yhteistyökumppanit syntyivät projektissa yliopiston ja työelämän kautta. Esimerkiksi minä olin töissä Puuvillan yhdessä liikkeessä, ja sitä kautta oli helpompi saada yhteys Puuvillaan. Henkilökohtaisten suhteiden avulla on helpompaa luoda yritysyhteistyökumppaneita.⁵⁴

Näyttelyn projektin johtaja Soniya Raissi oli saanut inspiraatiota videosta, jonka oli nähnyt sosiaalisessa mediassa Youtubessa. Näkemässään projektissa valokuvattiin naisia hijab-huiveissa. Videossa ja artikkelissa tuodaan yhteen erilaisia naisia islamilaisista taustoista. Projektin tarkoitus on lieventää vihaa ja ennakkoluuloja.⁵⁵ Videon avulla saimme inspiraatiota näyttelymme tekemiseen.

Halusimme näyttelyn, joka on tieteellinen, mutta myös taiteellinen. Valokuvat naisista olisivat mielestämme hyvät, sillä ne tekivät näyttelystä visuaalisesti kiinnostavan. Halusimme naisten kuvista tunnelmaltaan koskettavia, ja tällä tavalla itse naisen kuva myös kertoi tarinan. Valokuvissa oli naisten omat lähikuvat ja niissä näkyi tunnetta. Ne myös auttoivat herättämään ihmisten huomion näyttelyn sisältöä kohtaan. Valokuvat auttoivat opastamaan näyttelyn läpi, sekä ymmärtämään näyttelyn ideaa. Visuaalisuus on yksi tärkeä

⁵² Oesch 2002, 10.

⁵³ Nieminen 2009, 28-29.

⁵⁴ Oesch 2002, 52.

⁵⁵ Kaplan, 6.11.2017, Youtube.

elementti ja siksi sen kanssa oli oltava tarkkana tuotannossa.⁵⁶ Maahanmuuttajanaiset olivat myös ilmaisseet, että he haluavat kertoa taustoistaan ja huivin tarkoituksesta, jotta heitä ei vieroksuttaisi Porissa.

Syksyllä 2018 pohdimme, onko oikein, että me viisi juuri teemme tämän näyttelyn. Meistä kukaan ei käytä huivia merkityksellisistä syistä. Projektin johtaja Soniya Raissi kertoi olevansa itse muslimi. Ajattelimme, että ilman häntä emme varmasti voisi tehdä näyttelyä. Opiskelijatyöryhmä, jossa ei ollut yhtään ihmistä, joka käyttäisi huivia merkityksellisistä syistä, on vähän vaikea asia, sillä se oli kuitenkin näyttelyn aihe. Olisiko tämän näyttelyn tekeminen ollut oikein, jos Raissi ei olisi ollut osa projektia? Näyttely oli taiteen ja tieteen yhdistelmä. Naisten kaikki kertomukset olivat heidän omiaan ja näin ollen tuotimme heidän kertomastaan osan näyttelyä. Valokuvat olivat enemmän taiteellista osiota ja valokuvat olivat naisista, jotka käyttävät huivia.

Näyttelyä tehdessä kulttuurisen omimisen riski oli esillä, sillä näyttely kertoi erilaisten naisten taustoista. Näyttelyn voisi nähdä kulttuurisena appropriatona, joka tarkoittaa kulttuurin ottamista jonkun toisen kulttuurista, mihin henkilö ei itse kuulu – jotain otetaan toisen kulttuurista ja sitä hyödynnetään.⁵⁷ Kulttuurinen omiminen ei aina ole moraalisesti väärin, sillä joskus joku asia sopii toiseenkin kulttuuriin⁵⁸. Tämä oli asia, mistä keskustelimme projektin jäsenten kesken. Jos olisimme ottaneet hijab-huivin esimerkiksi esineeksi ja esitelleet sitä, olisi se ollut kulttuurista omimista. *Osa Minua* -näyttelyllä oli eri ydin: miksi yksilöt käyttävät huivia. Tuottamisessa täytyy ottaa huomioon asiat, jotka saattaisivat olla moraalisesti väärin. Asioista on hyvä keskustella, vaikka aihe olisi herkkä. Jälkeenpäin, kun kriittisesti tutkii näyttelyn tuottamista, näyttelyn projektiryhmään olisi pitänyt etsiä henkilö, joka käyttää huivia uskonnollisista syistä. Asiaan olisi tullut näin enemmän näkökulmia ja olisimme tehneet näyttelyn tasa-arvoisesti.

Katriina Siivonen käsittelee artikkelissaan ”Osallistava kulttuurituotanto” kulttuurista kehitystä, jossa mukana on erilaisia ja eritaustaisia ihmisiä, tasaveroisina laajassa kokonaisuudessa⁵⁹. Tämä on oiva pointti myös *Osa Minua* -näyttelyn tuotantoa ajatellen: emme olisi voineet tuottaa näyttelyä ilman Raissia, sillä tällöin ei olisi tapahtunut kulttuurista

⁵⁶ Hällström 2011, 75.

⁵⁷ Young & Brunk 2009, 2-3.

⁵⁸ Young & Brunk 2009, 4.

⁵⁹ Siivonen 2009, 70.

kehittymistä. Vain yksi tietty ihmisryhmä olisi tuottanut näyttelyä. Esimerkiksi pyytäessämme naisia mukaan näyttelyyn, mukana oli nainen, joka tiesi heidän kulttuuristaan ja kielestään. Raissi pystyi selittämään kuudelle turvapaikanhakijalle heidän omalla äidinkielellään näyttelyn tarkoituksensa. Puumalan ja Kynsilehdon artikkelissa ”Turvapaikanhakijoiden ja paperittomien haastattelu” kerrotaan, kuinka on tärkeää antaa mahdollisille haastateltaville aikaa. Tärkeää on tutustua ja kertoa, mistä on kyse, jonka jälkeen vasta esittää pyynnön haastatteluun. Raissi tunsi jo monet turvapaikanhakijat. Se oli hyvin tärkeää, jotta naiset tunsivat olonsa turvalliseksi ja halua osallistua.⁶⁰ Oletettavasti siis Raissin mukana oleminen vaikutti siihen, miksi naiset halusivat olla mukana projektissa.

Näyttelyssä oli myös mukana kantasuomalaisia naisia. Näyttelyyn ja haastatteluihin mukaan pyytäminen toimi heidän kohdallaan hieman eri tavalla, koska kantasuomalaisilla ei ollut alun perin toivetta lähteä kertomaan omasta huivin käytöstään, kuten turvapaikanhakijoilla. He halusivat kuitenkin lähteä mukaan, kun kerroimme näyttelyn tavoitteista ja siitä, kuinka näyttely tulisi kertomaan myös suomalaisesta kulttuurista ja ihmisten omista henkilökohtaisista arvoista. Ajattelimme, että ihmisten on helpompi tulla hankkeeseen mukaan, jos he kuulevat sen tarkoituksen. Haastateltavien naisten lähtökohta haastatteluissa oli huivi. Kaikki kokivat sen jollain tavalla merkitykselliseksi. Omalla tavallaan haastatteluissa mukana olleet naiset loivat yhteisön. Heikki Lehtonen kuvailee teoksessaan *Yhteisö*, että yhteisyys voi perustua esimerkiksi samanlaisiin mielenkiinnon kohteisiin⁶¹. Tässä tapauksessa sama mielenkiinnon kohde oli huivi.

Tässä luvussa käsitellään kulttuurisen omimisen riskiä. James O. Young ja Susan Haley ovat kirjoittaneet artikkelin ”Nothing Comes from Nowhere: Reflections on Cultural Appropriation as the Representation of Other Cultures” kirjaan *The Ethics of Cultural Appropriation*, joka soveltuu kulttuurin omimisen pohtimiseen. Artikkelin käsittelee kulttuurista omimista ja teeman omimista (subject appropriation). Aihe koskettaa *Osa Minua*-näyttelyä, sillä projektiryhmässä täytyi käsitellä teemaa eettisestä näkökulmasta: kuinka luomme näyttelyn erilaisista kulttuureista? Teeman omimista voi tapahtua, jos edustaa kulttuuria, mihin ei kuulu tai esittelee sisältöä jonkun toisen kulttuurista. Taiteessa taiteen omimista tapahtuu paljon, jolloin tuodaan näkökulmia jonkun kulttuurista tai ”näytetään”

⁶⁰ Puumala & Kynsilehto 2017, 361.

⁶¹ Lehtonen 1990, 14-15.

ihmisiä jonkun kulttuurista. Joskus teeman omiminen on moraalisesti väärin, mutta ei aina.⁶² Päätimme sisällön luonnissa esitellä suomalaista huivin käyttöä ja pukeutumisen kulttuuria. Tällöin kerroimme näyttelyn tekijöiden omasta kulttuurista, joka oli eettisten rajojen sisällä.

Näyttely koostui erilaisista kulttuureista, ja esittelimme huivin merkityksiä yleisellä tasolla. Näyttelyssä ei korostettu hijab-huivin käyttöä vaan yleisesti huivin käyttöä. Mielestämme tämä oli tärkeää, koska emme halunneet kertoa kulttuurista, mikä ei ollut meidän taustaan kuuluvaa. Naiset olivat halunneet itse kertoa huivista, ja näin loimme heillä mahdollisuuden kertoa siitä.

Sisällön luomisessa järjestettiin haastattelut kymmenen naisen kanssa. Haastattelut järjestettiin kaikki muutaman viikon sisään marraskuussa. Haastattelut nauhoitettiin ja samalla kirjoitettiin muistiinpanoja. Haastattelut olivat tärkeä osa sisällön luomisessa, sillä niiden avulla saimme näyttelyyn naisten tarinat. Muiden kulttuureista kirjoittaessa on usein ongelmana, että aiheutetaan harhaanjohtavia väittämiä, joista on haittaa kulttuuriryhmälle⁶³. Halusimme näyttelystä monikulttuurisen, mutta emme muiden kustannuksella, vaan heidän omilla sanoillaan. Tässä mielestämme myös onnistuimme.

⁶² Young & Haley 2009, 268.

⁶³ Young & Haley 2009, 273.

4.2 KOOSTAMINEN – HAASTATTELUMATERIAALIN ARKUUS

Tässä luvussa käsittelen koostamisen jaksoa tuottamisessa. Tutkin pöytäkirjoja ajalta 3.1.–15.2.2018. Näyttelyä koostaessa täytyy ottaa huomioon monenlaisia asioita. Tässä vaiheessa tuotantoa keräsimme potentiaalisen materiaalin yhteen ja loimme sen yleisön nähtäväksi. Tässä alaluvussa pohdin haastattelumateriaalien sekä valokuvien valitsemista näyttelyyn eettisestä näkökulmasta.

Konkreettiseen näyttelyyn tuli esille vain pieni lainaus haastattelusta. Naisten tarinat olivat todella henkilökohtaisia ja toivoimme niiden koskettavan ihmisiä. Tämän vuoksi mielestämme oli olennaista miettiä eettisiä kysymyksiä. Suunnittelimme esimerkiksi, millaisia kysymyksiä esitämme haastatteluissa, kuinka esitämme kysymykset ja mitä viittauksia laitamme esille näyttelyyn. Naiset avautuivat meille kaikenlaisista asioista, suruista ja iloista. Osa asioista oli todella henkilökohtaisia. Artikkelissa ”Turvapaikanhakijoiden ja paperittomien haastattelu” käsitellään eettisiä kysymyksiä liittyen haastatteluihin. Haastatteluun liittyy olennaisesti se, millaisen roolin haastateltava antaa itsestään haastateltavalle. Pitää tuoda esille, että haastattelu ei liity esimerkiksi turvapaikanhakijan hakemuksen käsittelyyn tai oleskeluluvan saamiseen. Haastattelu ei saa vahingoittaa henkilöitä millään tavalla ja heille täytyy selittää tarkkaan haastattelun tarkoitus, esimerkiksi, että se on tehty eettisesti oikein.⁶⁴

Koostamisessa meidän täytyi valita naisten haastatteluteksteistä kohdat, jotka halusimme näyttelyssä esille. Naisten haastattelut tuli kokonaisuudessaan verkkosivuille, ja itse fyysiseen näyttelyyn tuli vain muutaman lauseen teksti haastateltavan kuvan yhteyteen. Haastattelujen tekijät valitsivat parhaimmat lauseet, jotka sopivat näyttelyyn. Lopuksi päätimme ryhmänä lopulliset lainaukset. Näyttelyssä valokuva oli isona ja teksti löytyi kuvan alta^{65*}. Ryhmänä pohdimme paljon, millaisen tekstin laitamme kuvan alle. Tärkeätä oli, että valitsimme kiinnostavan asian, sillä kaikilla naisilla oli mielenkiintoiset tarinat. Varoimme myös sitä, ettemme loukkaisi ketään tekstillä tai ettemme anna ihmisille syytä ymmärtää tekstiä väärin. Meidän täytyi miettiä, millaisen reaktion haluamme ihmisiltä. Halusimme koskettavan tai samaistuttavan lauseen, jotta ihmiset olisivat ymmärtäväisiä

⁶⁴ Puumala & Kynsilehto 2017, 370-371.

^{65*} Katso kuva nro 1.

näyttelyn naisia kohtaan. Toivoimme myös, että lause antaisi ihmisille jotain uutta ja avartaisi heidän näkemyksiään. Alapuolella on muutama ote lainauksista, jotka olivat näyttelyssä esillä.

Ote näyttelytekstistä:

Huivin on näytettävä hyvältä. Sen täytyy olla sellainen, mistä itse pitää ja mikä on myös kunnioittava uskontoa kohtaan. Jotkut pukeutuvat uskonnollisista syistä, ja toisille se on enemmän tyylistä kiinni. Minulla on tällä hetkellä puuvillahuivi. Se on helppo ja hyvä, koska se pysyy päässä hyvin.

Käytän huivia, koska minulla on sen kanssa mukava tunne. Se tuo turvallisen ja suojaavan olon. Joillekin ihmisille huivin käyttö tulee perheestä ja suvun perinteistä, mutta minulle se on oma valinta.

Näyttelyn idea oli tuoda naisten tarinat esille liittyen huiviin, jotta ihmiset oppisivat enemmän niiden käytöstä. Lainaukset eivät ole kantaaottavia, vaan ne ovat henkilökohtaisia kertomuksia. Naiset myös kertoivat huivin käytöstä yleisellä tasolla. Lauseet olivat siis laajoja ja toivat esille paljon erilaisia syitä huivin käytössä. Kun tuottaa näyttelyä on erittäin tärkeää muistaa tuoda esille faktoja, ja kuitenkin niin, että ihmiset voivat muodostaa oman mielipiteensä. David Dean kirjoittaa kirjassaan näyttelyn tarkoituksesta ja sen määritelmä soveltuu *Osa Minua* -näyttelyn ideaan: luodaan ihmisille paikka jossa he voivat avartaa tietämystä ja muuttaa asenteita. Eli näyttelyn täytyy olla luotettava, jotta he saavat itse mahdollisuuden oppia ja saavat valaistuneita kokemuksia.⁶⁶ Emme valinneet näyttelyyn esille kantaaottavia lauseita, koska halusimme luoda yhtenäisen ja ihmisiä yhdistävän näyttelyn. Museokerrontaan valikoituu pieni osa kerrontaa ja museotyöhön kuuluu menneisyyskuvien luominen ja historiakulttuurintuottamista, tämän projektiryhmänä teimme näyttelyssä⁶⁷.

Levitämme tietoa ja sitä kautta lisäämme tietoisuutta muista kulttuureista ja näin ollen taas lisäämme jokaisen hyvinvointia ja yhdistämme ihmisiä.

Edellä mainittu lainaus on yksi SWOT-tavoitteistamme, joka on jo tämän tutkimuksen alussa avattu. Tämä tavoite on juuri se, mitä halusimme näyttelyn edistävän. Ei kantaaottavia

⁶⁶ Dean, 3.

⁶⁷ Aarnipuu 2009, 263.

lauseita, vaan ihmisten yhdistämistä. Jälkeenpäin ajateltuna voi miettiä, olisiko ollut parempi ottaa esille kantaaottavampia lauseita, kuten:

Liinaharjan vastaanottokeskuksessa käytän huivia, koska muuten saan huonon maineen ja ihmiset puhuvat minusta pahaa. Esimerkiksi kun lähdän kaupungille, otan heti autossa huivin pois. En pidä huivia, koska tunnen oloni rauhalliseksi ja rentoutuneeksi ilman sitä. Haluan näyttää itseni kauniilla tavalla ilman huivia.

Tämä lause on esillä *Osa Minua* -näyttelyn verkkosivuilla, mutta ei itse fyysisessä näyttelyssä. Emme voi sanoa, olisiko lause aiheuttanut kävijöiden keskuudessa kriittisiä ajatuksia. Sillä hetkellä kuitenkin koimme, ettemme halua aiheuttaa epämiellyttävää oloa haastateltaville avajaistilaisuudessa, heidän itse ollessa paikalla. Projektiryhmällä oli selvä visio siitä, millaisia asioita näyttelyssä otettiin esille, vaikkakin naiset saivat etukäteen hyväksyä, millaiset lainaukset näyttelyyn laitetaan esille.

Ote pöytäkirjasta 5.2.

Zagrydalta tuli hyvä huomio siitä, että suomalaisten kuvat ovat hymyileviäisiä, kun taas muiden totisempia, joka herättää ajatuksia. Katsomme tasapainoisemmat kuvat, jotta tällaista kahtiajakoa ei tapahdu. Sofia katsoo kuvien vaihtoehdot ja ilmoittaa muille, niin katsomme yhdessä.

Edellä oleva lainaus käsittelee tilannetta, jossa valitsimme valokuvia näyttelyyn. Kun tuotetaan näyttely, joka herättää kulttuurien kohtaamista herättävän vireen, tulee miettiä, millä tavalla ihmiset tulkitsevat kuvia. Valitsimme näyttelyn kuviin sekä vakavia että hymyileviä ihmisiä, jotta valokuvat ovat tasapainossa toistensa kanssa. Näyttelyä tuottaessa on tärkeää miettiä asioita, jota ei ihan heti tulisi ajatelleeksi. Halusimme ihmisten kohtaavan erilaisia kulttuureja, mutta näyttelyn olevan kuitenkin visuaalisesti yhdenmukainen ja selkeä.

Kuva nro 1. Näyttelykuva Kauppakeskus Puuvillasta. Kuva: Samantha Martinez Ziegler.

Näyttelyä koostaessa huomioimme tarkasti lupa-asiat: teimme kaikille kymmenelle naiselle sopimukset haastatteluista ja valokuvista. Haastatteluaineisto luovutettiin Turun yliopistolle tutkimuskäyttöön, ja valokuvien tekijänoikeus kuuluu valokuvaaja Sofia Maliselle. Sopimuksissa tuli myös ilmi se, että valokuvia ja haastatteluja saa käyttää näyttelyssä ja sosiaalisessa mediassa. Haastateltaville toimitettiin haastattelukysymykset etukäteen eli pidimme läpinäkyvyyden yllä koko ajan. On tärkeää luoda luottamus haastateltavien kanssa, osoittamalla kunnioitusta haastateltavaa kohtaan⁶⁸. Halusimme, että kaikilla naisilla on mahdollisimman mukava tehdä kanssamme näyttelyä. Teimme sopimukset myös kaikkien näyttelypaikkojen kanssa.

Ennen tekstien ja valokuvien painamista näytimme aineiston haastateltaville ja pyysimme heidän hyväksynnän. Muutoksia tuli hieman joihinkin teksteihin, ja vaihdoimme myös muutaman valokuvan. Meillä oli haastateltavilta luvat käyttää mitä tahansa kuvia tai tekstejä, mutta halusimme silti naisilta hyväksynnän. Tällä tavoin saimme kaikkien tuen ja hyväksynnän. Tuottaessa näyttelyä aiheesta, joka on herkkä, niin on tärkeä pitää

⁶⁸ Hyvärinen 2017, 31.

haastateltavat tyytyväisenä siitä, mitä julkaistaan. Puumalan ja Kynsilehdon artikkelissa kerrotaan siitä, kuinka iso vastuu tutkijalla on, sillä hänen pitää tietää millainen vaikutus haastattelusta voi olla haastateltavalle. Täytyy siis miettiä millaisena politiikan jatkeena tai välineenä, haastattelua voidaan käyttää.⁶⁹ Eli näyttelyä tehdessä piti pohtia miten haastattelujen valitseminen vaikuttaa haastateltaviin ja yleisöön.

Tässä vaiheessa prosessia piti miettiä myös graafinen ja visuaalinen ilme näyttelylle. Palkkasimme koulutusohjelmastamme opiskelijan, jolla oli kokemusta graafisesta suunnittelusta. Tätä varten kerroimme suunnittelijalle selkeästi näyttelyn idean ja toiveemme graafisesta ilmeestä. Väreiksi valitsimme punaisen ja mustan, tekstit halusimme valkoisella. Musta väri sointui mielestämme hyvin valokuvien tummaan taustaan. Värejä täytyy miettiä tarkkaan, sillä ne voivat luoda tietynlaisia mielikuvia ja ajatuksia ihmisille. Punaisella on negatiivisia mielikuvia, mutta se on myös vahva väri. Väri sopi näyttelyyn, sillä halusimme näyttelystä huomiota kiinnittävän ja dynaamisen. Musta väri taas luo kontrastia ja on dramaattinen. Musta sopi hyvin näyttelyn luonteeseen. Värit kertovat mitä näyttely haluaa viestiä ja ne lähettävät alitajuisia signaaleja ihmisille. Tämän vuoksi värien valitseminen on hyvin tärkeää, kun tuottaa jotain.⁷⁰

Malli graafisesta ilmeestä, Facebook banneri. Suunnitellut Aino Korpinen.

Koostamisen aikana ryhdyimme hahmottelemaan markkinointisuunnitelmaa. Käytimme markkinoinnissa Facebookia ja Instagramia, elektronisia tapahtumakalentereita ja julisteita sekä lehdistötiedotteita, joista tehtiin lehtijuttuja. Markkinointisuunnitelmassa oli kolme asiakasryhmää, joista loimme kuvitteelliset henkilöt. Tämän kautta oli helpompi tehdä

⁶⁹ Puumala & Kynsilehto 2017, 372.

⁷⁰ Nieminen 2009, 103-105.

mainoksia. Loimme jokaiselle näyttelypaikalle oman asiakasryhmän. Markkinoinnin sisältöä käydään läpi lisää myöhemmässä analyysiluvussa.

Lähetimme muutamia lehdistötiedotteita näyttelyä ennen ja näyttelyn aikana, sekä järjestimme tiedotustilaisuuden näyttelyä varten. Tiedotustilaisuutta varten valmistauduimme huolellisesti, koska halusimme ihmisten saavan oikeanlaisen kuvan näyttelystä ja sen arvoista. Emme halunneet, että artikkeleita kirjoitetaan loukkaavasti, sillä turvapaikanhakijoista kirjoitetaan yleensä mediassa kahdella eri tavalla: turvapaikanhakijat joko tarvitsevat ymmärrystä tai ovat ”vain tulleet tänne” käyttämään järjestelmää hyväksensä. Kirjoituksissa käytetään paljon asetelmaa *me ja muut* liittyen pakolaisiin. Tämän kaltaista kieltä emme halunneet käytettävän. Käytimme markkinoinnissa sanaa naiset, eli tarinoita kaikista kymmenestä naisesta, ei heistä erottelua.⁷¹

Näyttelyyn piti luoda myös osallisuutta, jotta ihmiset kiinnostuisivat siitä enemmän. Näyttelyyn ideoitiin post it -taulu. Post it -lapulle sai kirjoittaa vastauksen kysymykseen ”Mikä on osa sinua?”. Taulu oli osallisuuden keino, *Osa Minua* -näyttelyssä. Kaitavuoren artikkelissa ”Museo ja yleisö” määritellään osallisuus näin: Osallisuudella tarkoitetaan sitä, että ihmiset pääsevät itse mukaan osallistumaan näyttelyn toimintaan ja jopa vaikuttaa siihen⁷². Post it -taulu siis luotiin sillä, ajatuksella että ihmiset saivat kertoa, mikä on osa heitä. *Osa Minua* -näyttelyn päähenkilöt olivat naiset ja heidän identiteettiinsä liittyvät huivit, joten tarkoitus oli, että yleisö tekee itse tutkistelua liittyen siihen mikä on osa heitä. Post it -taulun tuloksista puhutaan lisää myöhemmissä analyysiluvuissa. Osallisuudessa halutaan saada tasavertainen ääni kaikille eli museossa ei tarvitse olla taide-alan ammattilainen, jotta ei voisi osallistua. Osallisuus ei pyri vain valistamaan ja kasvattamaan, vaan siinä tarkoitus on kuulla kaikkien näkemyksiä.⁷³

Näyttelyä tehdessä halusimme saavuttaa siistin ja tyylikkään kokonaisuuden. Testailimme eri korkuisia rakenteita ja tiloihin sopivia ratkaisuja. Halusimme tehdä tilasta tilavan ja saavutettavan. Ihmiset tulevat näyttelyyn kävellen, he haluavat pysähdellä, osa liikkuu rattaiden kanssa tai pyörätuolilla ⁷⁴. Tällaiset asiat olimme ottaneet huomioon, kun suunnittelimme rakenteita. Näyttely oli jokaisessa tilassa tilava, mutta eri tavalla rakennettu.

⁷¹ Horsti 2009, 79-80.

⁷² Kaitavuori 2007, 291-292.

⁷³ Kaitavuori 2007, 292-293.

⁷⁴ Hällström 2011, 69.

Kokosimme näyttelyn muutaman kerran ennen kuin se vietiin itse ensimmäiselle näyttelypaikalle. Tämä helpotti toimintaa myöhemmässä vaiheessa näyttelyä kootessa. Ripustimme valokuvat näyttelyrakenteisiin jo kootessamme näyttelyä harjoituskerralla. Paperilla oleva suunniteltu suunnitelma muuttui, kun näimme näyttelyn pystyssä. Olimme esimerkiksi laittaneet hymyilevät naiset vierekkäin ja vakavana olevat naiset toiseen kohtaan vierekkäin. Järjestystä oli pakko muuttaa, sillä se antoi epäyhtenäisen kuvan näyttelystä.

Koostamisen aikana kiinnitimme huomiota näyttelyn saavutettavuuteen. Valokuvat olivat kirkkaita ja teksti oli kirkas mustalla pohjalla. Halusimme ihmisille mahdollisimman mukavan ja lähestyttävän kokemuksen näyttelystä. Huomioon oli otettava myös näyttelyn taulujen korkeus. Mitoitimme tekstit ja kuvat niin, että esimerkiksi pyörätuolissa oleva ihminen voi katsoa niitä vaivatta. Tämä lisäsi näyttelyn saavutettavuutta. Saavutettavuus mahdollistaa ihmisten yksilöllisyyden, kuten esimerkiksi esteettömän pääsyn näyttelyyn.⁷⁵

Ote pöytäkirjasta 3.1.2018.

Näyttely käännetään ainoastaan arabian kielellä ajanpuutteen vuoksi.

Koostamisessa keskustelimme näyttelyn kielestä. Yhdessä vaiheessa projektia olimme päättäneet tehdä näyttelyn vain arabian kielellä. Myöhemmin päätimme, että näyttelyn tekstit käännetään ruotsiksi, englanniksi, dariksi ja arabiaksi. Näyttelytekstit löytyivät eri kielillä paikan päällä tulostettuna ja verkkosivuilla. Projektiryhmässä puhuttiin paljon saavutettavuudesta, joten oli hyvä, että päätimme kääntää tekstit eri kielille. Yksi asia mitä saavutettavuuden kannalta, ei otettu huomioon oli näkövammaiset. Hällströmin kirjassa käsitellään saavutettavuutta näyttelystä ja yksi asia liittyy audiovisuaalisiin välineisiin, eli näyttelyyn olisi pitänyt tehdä ääniraidat tai pistekirjoitus, jotta näyttelystä olisi voinut nauttia myös sokeat.⁷⁶

⁷⁵ Kaitavuori 2007, 291.

⁷⁶ Hällström 2011, 90.

4.3 LOPPUTUOTE – KOKONAISUUDEN LUOMINEN

Tässä käsittelyluvussa tarkastelen arvoketjuteorian kolmatta kohtaa eli lopputuotetta. Luvussa kerron näyttelyn rakenteesta, sisällöstä ja kokonaisuudesta. Samalla kun käsittelen *Osa minua* -näyttelyä, otan esille teoriaa näyttelyn tuotannosta. Tarkoitus on selvittää, millä tavalla näyttelyä määritellään ja kuinka näyttelyn tarkoitus välitetään yleisölle. Tässä luvussa analysoin myös ihmisten mahdollisia reaktioita näyttelystä ja millaisia asioita otimme huomioon ennen näyttelyn avajaisia. Tämän analyysiluvun pääteemana on näyttely- ja museopolitiikka. Näyttely oli museon ulkopuolella, joten sen tuottamisessa ei tarvinnut seurata museopolitiikan sääntöjä. Lopputuote koostuu pöytäkirjan osalta aineistosta ajalta 22.2.2018. Tämän luvun aineisto keskittyy paljon itse näyttelytuotteeseen, joka oli esillä yleisölle.

Ote pöytäkirjasta 7.11.

Minä ja minun huivi projektinimenä, virallinen näyttelynimi keksitään myöhemmin. Emme koe, että tämänhetkinen nimi on tarpeeksi innostava ja tuo esille näyttelyn kaikkia mahdollisuuksia ja näkökulmia, eikä se ole tarpeeksi tunteita herättävä

Näyttelyn nimeksi päätettiin nimi ”Osa Minua”. Projektin kanto kauan nimeä ”Minä ja Huivini”, mutta näyttelylle haluttiin keksiä vetovoimaisempi nimi. Projektiryhmä pohti koko syksyn nimeä. Lopulliseksi ideaksi muotoutui ”Osa Minua” ja koko ryhmä oli tyytyväinen nimeen. Osa Minua kertoi naisesta, joka esiintyy valokuvassa, ja kuinka huivi on osa naista. Osa Minua oli myös neutraali ja ymmärrettävä nimi, sillä sen avulla ihmiset pystyivät ajattelemaan, mikä on osa heitä itseään. Näin näyttely ilmeni vähemmän kantaaottavana, mutta sen avulla pystyttiin kuitenkin tuomaan näyttelyn ydin esille, eli haastateltavien oma identiteetti. Nimi toi esille, mitä projektissa haluttiin tavoitella. Se jo itsessään loi mielikuvia näyttelystä. Näyttelyä tuottaessa on tärkeää miettiä nimeä, sillä yrityksen markkinoinnin neuvona on muun muassa, että nimen täytyy olla helppo muistaa, helppo ymmärtää, helppo ääntää ja ytimekäs⁷⁷.

⁷⁷ Nieminen 2009, 90.

Kokonaisuudessaan näyttely oli katsaus kymmenestä naisesta, jotka kertovat tarinaansa. Bella Dicks käsittelee kirjassaan lyhyesti, kuinka länsimaiset museot esittävät muiden kulttuureja ja hänen analyysinsä on tärkeitä *Osa minua* -näyttelyn pohdinnassa. Dicks mainitsee, että usein länsimaisissa näyttelyissä on asetelma ”me” vastaan ”he”, mutta emme halunneet tehdä *Osa Minua* -näyttelyä tällä periaatteella. *Osa Minua* -näyttely yhdisti erilaiset naiset yhteen erilaisista kulttuureista. Tarkoitus ei ole luoda oletuksia yhdestä kulttuurista, vaan yhdistää maiden kulttuureja. Projektilla oli tärkeä tehtävä eli avartaa ihmisten maailmankuvaa puolin ja toisin. Näyttelyissä saatetaan kertoa ihmisen tarina, mutta silti näyttelyt luovat ihmisistä helposti objekteja, siksi oli hyvä, että näyttely toi erilaisia naisia yhteen ettemme vain tuijota länsimaisina muita. Vaan tarkoitus on tutkia huivin tarinaa asiana joka yhdistää ihmisiä.⁷⁸

Ote pöytäkirjasta 7.11.

Sofialla visiona valokuvii dramaattisuus ja tunteiden näyttäminen.

Näyttelystä haluttiin tehdä tyylikäs kokonaisuus, jossa näkyy naisten tunteet valokuvien kautta. Valokuvien toteuttaja Sofia Malinen toteutti visionsa näyttelyn kuvista lopputuotteeseen. Näyttelyn lopputuote koostui muustakin kuin itse raameista, kuvista ja teksteistä. Esimerkiksi mainostelineestä löytyi tietoa näyttelyn ideasta, logot yhteistyökumppaneista, sosiaalisen median kanavat, verkkosivut ja QR-koodi, jonka kautta pääsi suoraan katsomaan pidemmät näyttelytekstit. Mainostelineen vieressä oli lehtiteline, jossa oli näyttelytekstien käännökset sekä näyttelyn tekijöiden käyntikortit. Näiden vieressä sijaitsi itse näyttely. af Hällström kirjoittaa näyttelyviestintä kirjassa näyttelyn ulkoasusta ja tilasuunnittelusta. Näyttely ei saa olla sekava tai sotkuinen ja näin me sen toteutimme. Hän toteaa, että tärkeää olisi, että näyttelyssä olisi yllätyksellinen elementti, meillä ei sellaista ollut, se olisi voinut olla hyvä juttu näyttelyyn.⁷⁹

Rakennelmassa oli kymmenen valokuvaa ja niiden alla tekstit. Näiden lisäksi oli myös kaksi valokuvien kokoista tekstitaulua. Tekstitauluissa kerrottiin huivin käytön historiasta Suomessa, ja toisessa taulussa kerrottiin pukeutumisen merkityksistä. Faktataulut olivat tärkeitä tieteellisen tutkimuksen kannalta. Tieteellinen tutkimus myös tukee näyttelyn ideaa,

⁷⁸ Dicks 2003, 145-146.

⁷⁹ Hällström 2011, 68-69.

sillä usein museoissa on ongelmana hyväksytyn teorian puuttuminen ⁸⁰. Kerroimme vaatetushistoriasta ja vaatteiden merkityksestä. Kulttuuripolitiikassa käsitellään ihmisten tapaa käsitellä eri kulttuureita, ja Bo Lönnqvistin artikkelissa löytyy asiasta tärkeää tietoa. Tärkeää oli, kun tuotimme näyttelyä monikulttuurisuudesta, että ettemme vain hyödynnä huivia vaan kerromme sen taustan ja, että siinä on oikeasti tutkittu aihetta. Eli näytetään ihmisille kiinnostava asia, mutta sen tausta täytyy selittää, jotta he tietävät mitä he näkevät.⁸¹ Näyttelyn vieressä sijaitsi post it -taulu, johon sai kirjoittaa oman mietteensä itselleen tärkeästä asiasta tai esineestä. Ohjeet kirjoittamiseen löytyivät taulusta. Ilmoitustaulun vieressä oli pöytä, josta löytyi kyniä ja erivärisiä post it -lappuja.

Matalan kynnyksen näyttely, johon kuka tahansa pystyy osallistumaan.

Sisällön luominen -luvussa on kerrottu, mikä oli projektin SWOT-suunnitelma. Suunnitelmassa oli monia kohtia, joita projektiryhmä halusi toteuttaa. Yksi kohdista on nyt yllä oleva lainaus, eli matalan kynnyksen näyttely, johon on helppo osallistua. Tämä *Osa Minua* -taulu sai yleisön osallistumaan. Näyttely ei ollut tarkoitettu vain ihmisille, jotka käyttävät huivia, vaan sen tarkoitus oli näyttää, että meillä kaikilla on joku asia tai esine, joka on osa meitä.

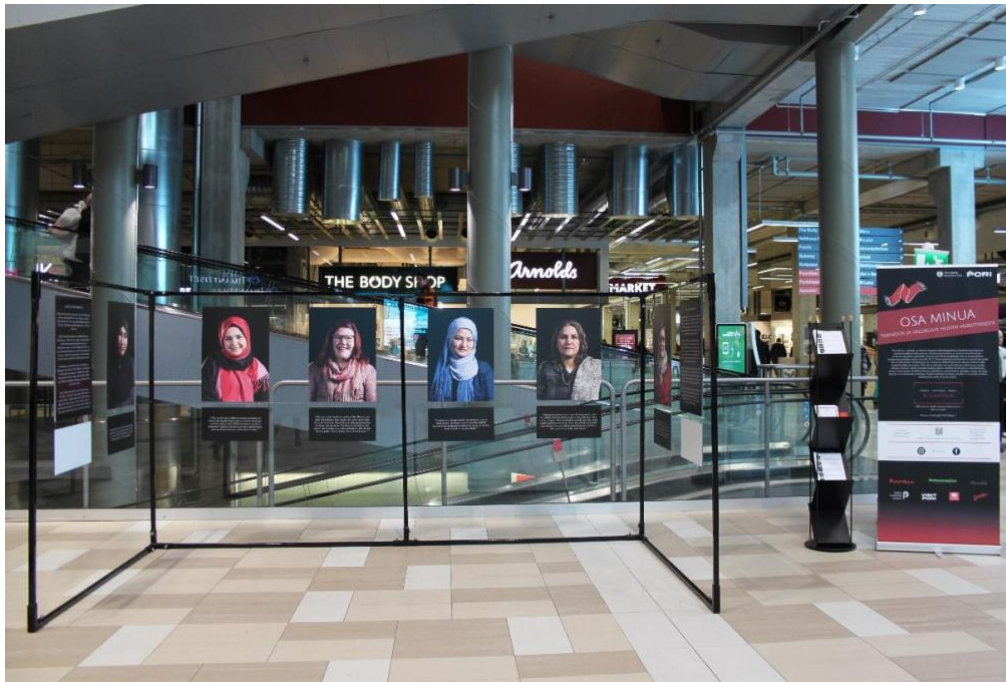
Näyttely ei siis pelkästään koostunut tauluista rakennelmassa, vaan sen viereltä löytyi lisää asioita liittyen näyttelyyn. Lopputuotteeseen saattaakin tulla lisää asioita, mitä ei heti olisi välttämättä ajatellut kokonaisuuteen. Tämä on tärkeä huomio, sillä kun ilmoittaa tilan tarjoavalle yhteistyökumppanille näyttelyn rakenteesta, on tärkeä kertoa mitä kaikkea näyttely sisältää. Näyttelykokonaisuus oli myös *Osa Minua* -näyttelyn verkkosivuilla. Kulttuurituotannon alat ovat sidoksissa teknologiseen kehitykseen ja meidän täytyi ottaa tämä asia huomioon kun tuotimme näyttelyä siksi se päätyi myös verkkoon⁸². Nykyään näyttelyitä voi olla digitaalisessa muodossa, joka on ollut muutos, missä esimerkiksi museoiden täytyy pysyä ajan hermoilla.

Lopputuotteen kokoaminen oli tehty muutamaan otteeseen harjoitteluna. Kokosimme näyttelyn Kauppakeskus Puuvillaan sunnuntaina 25.2.2018 päivää ennen avajaisia.

⁸⁰ Heinonen & Lahti 2007, 156.

⁸¹ Lönnqvist 1999, 76-77.

⁸² Turunen 2009, 96.

Kuva nro 2. *Osa Minua* -näyttely Kauppakeskus Puuvillassa.

Kuva: Samantha Martinez Ziegler.

Kuva nro 3. Osallistava taulu (Mikä on osa sinua?) näyttelyn ohessa.

Kuva: Zagryda Sandholm.

Projektiryhmällä ei ollut tarkkoja sääntöjä näyttelyn luomisessa. Jos näyttely olisi ollut museossa, sen luomisessa olisi voinut olla tarkat raamit. Anna Rastas kertoo artikkelissaan ”Toimijuus edellä” luomastaan näyttelystä, jossa hänen täytyi olla tarkka museon säännöistä. Rastaalla oli yhteistyökumppanina Työväenmuseo Werstas, joten hänen täytyi seurata museon standardeja kaikissa näyttelyprosessin asioissa.⁸³ *Osa Minua* -näyttelyn tuotannossa tämä oli projektiryhmän vahvuus ja heikkous. Jos näyttely olisi ollut museossa, niin ryhmälle varmasti olisi annettu enemmän aikaa luoda näyttely. Toisaalta nyt saimme kuitenkin tehdä tutkimuksellisen näyttelyn. Jos näyttely olisi ollut esimerkiksi taidemuseossa, näyttelyllä olisi ollut erilaiset tavoitteet.

Kun lopputuote oli valmis, teimme kartoituksen riskitilanteista juuri ennen kuin näyttely avattiin. Varauduimme siihen, että ihmisiltä saattaisi tulla negatiivisia kommentteja liittyen turvapaikanhakijoihin. Pohdimme vastauksemme valmiiksi. Halusimme, että ihmiset tietävät kuinka tärkeä aihe on. Toisaalta emme suoranaisesti halunneet ottaa kantaa huivin käyttöön: me teimme tieteellisen ja taiteellisen näyttelyn aiheesta. Päätimme, että kaikki projektin tekijät, myös Raissi vastaisi eri kysymyksiin. Kaikilla oli eri osa-alueet projektissa, joten tietyt henkilöt vastasivat tietyistä aihe-alueista. Esimerkiksi haastatteluja koskeviin kysymyksiin vastauksia antoivat Heini Järvenpää ja Petra Nikula.

Ote pöytäkirjasta 15.2.

Me ei oteta kantaa, onko huivin käyttö oikein ja miten sitä käytetään muualla, vaan kerromme miten nämä naiset sitä käyttävät.

Onko huivin käyttö naisten alistamista?

Yliopistotutkimuksessa ei oteta kantaa tai kerrota omia mielipiteitä vaan tutkitaan ilmiötä tietyistä näkökulmasta.

Aikataulu oli tiukka, joten suunnittelimme avajaiset nopealla aikataululla. Halusimme kaikki kymmenen naista mukaan avajaisiin, sillä he mahdollistivat näyttelyn tekemisen. Avajaisia varten suunnittelimme puheet ja järjestimme puhujat paikalle. Näyttelyn kaksi tekijää Sofia

⁸³ Rastas 2016, 132-133.

Malinen ja Toni Salikka kertoivat näyttelystä. Puhujana oli myös Raissi sekä Porin kaupungin sivistystoimialan johtaja Esa Kohtamäki. Avajaisissa tarkoitus oli kertoa näyttelyn tiimistä ja sen ideasta.

4.4 JAKELU – NÄYTTELY VAATII OHEISTOIMINTAA

Arvoketjun neljäs alue on jakelu. Tässä luvussa aineistona ovat pöytäkirjat ajalta 28.2.-9.3.2018. Luvussa tutkin, millä tavalla näyttelyä jaettiin ja kuinka jakelu toteutettiin. Analysoinnissa keskityn artikkeleihin, jossa pohditaan näyttelyn sijaintia sekä yleisöä. Luvussa myös pohdin markkinointia ja kuinka se soveltuu kulttuuriperintöön.

Näyttelyn jakelu tuotettiin niin, että näyttely esiteltiin kolmessa eri paikassa projektin aikana. Täytyi miettiä, kuinka saamme näyttelystä lähestyttävän ihmisille. Yksi tärkeä päätös oli näyttelyn sijainti. Näyttelyn ensimmäinen paikka oli Kauppakeskus Puuvilla 22.2.–11.3.2018. Sen jälkeen se siirtyi Promenadikeskukseen 13.3.–25.3.2018, jonka jälkeen se oli viimeiseksi esillä Porin kaupunginkirjastossa 27.3.–7.4.2018. Bella Dicks puhuu kirjassaan *Culture on Display* museoiden ja näyttelyiden muutoksesta liittyen sijaintiin ja yleisöön. Nykyään näyttelyitä löytyy uudentlaisista paikoista, kuten kouluista tai pubeista. Meillä paikoiksi valikoitui erilaisia kohteita Porin alueelta. Jos haluaa tavoittaa muitakin kuin taidealan asiantuntijoita, näyttely pitää viedä muualle kuin esimerkiksi museoon. Museota pidetään paikkana, joka kuuluu kaikille, mutta tutkimusten mukaan museoissa silti käy enemmän vain korkeasti koulutetut ja hyvin toimeentulevat ihmiset.⁸⁴

Kauppakeskus Puuvilla oli hyvä aloituspaikka näyttelylle, sillä se oli sijainniltaan loistava. Mietimme jokaiseen kohteeseemme kohdeyleisön, jotta markkinointi olisi selkeämpää. Kohdeyleisönä kauppakeskuksessa oli nuoret. Olimme tehneet huomion, että Puuvillassa liikkuu hyvin paljon teini-ikäisiä, jonka vuoksi kauppakeskuksen kohderyhmäksi valikoitui erityisesti nuoret. Promenadikeskuksessa kohdeyleisömme olivat keski-ikäiset ihmiset. Toivoimme, että tila houkuttelee hyvin ihmisiä elokuvateatterin ja konserttisalin vuoksi. Porin kaupunginkirjaston kohdeyleisönä toimivat sekä eläkeläiset että lapsiperheet. Tällä tavalla veimme museon toivomamme yleisön luo. Museoissa on nykyään paljon palveluita, kuten kauppiaita ja kahviloita. Näyttelymme sijaitsi paikoilla, jossa tarjotaan paljon palveluita. Näyttelyn tuotannossa on tärkeä miettiä, kuinka saa siis ”tavallisen tallaajan” käymään näyttelyssä. Se tapahtuu viemällä näyttely heidän luokseen.⁸⁵ Näyttelyiden kävijät

⁸⁴ Kaitavuori 2007, 283.

⁸⁵ Dicks 2004, 164-165.

vaihtelevat paljon, mutta ei ole mahdollista tehdä näyttelyä, joka sopisi aivan kaikille. *Osa Minua* -näyttely haluttiin sijoittaa kuitenkin mahdollisimman erilaisiin paikkoihin.⁸⁶

Näyttelyyn järjestimme opastuksia, sillä halusimme, että kävijät saisivat näyttelystä ja sen sisällöstä mahdollisimman paljon irti. Museoissa on ideana, että ihmiset voivat tehdä omat tulkintansa, mutta museo voi silti tarjota apukeinoja tulkintojen tekemiseen, me valitsimme yhdeksi apukeinoksi opastusten tekemisen⁸⁷.

Ote pöytäkirjasta 28.2.2018

27.2. ja 28.2. Opastukset

Petran ja Sofian opastus todella hyvä TYY tykkäsi paljon. Kohdistetaan opastus aina kohdeyleisölle oikeaksi esim. nyt puhuttiin paljon opiskelusta ja projektista liittyen näyttelyyn.

Opastuksesta on nyt selvä käsikirjoitus drivessä, muokkaa aina oman kohdeyleisön mukaiseksi.

Viittomakielinen opastus, Zagryda. Sujui hyvin ihmiset selvästi kiinnostuneet naisten tarinoista ja huivin historiasta. Oli hyvin keskusteleva opastus.

Opastukset avasivat ihmisille uusia näkökulmia.

Tämä pöytäkirjaotanta on tehty ensimmäisten opastusten jälkeen Kauppakeskus Puuvillassa. Opastukset olivat olleet yleisölle mieleisiä ja ne olivat avanneet kävijöiden keskuudessa uusia ajatuksia. Kulttuurien kohtaamista helpottava vire oli saavutettu. Projektiryhmä pohti, että opastus kannattaa aina luoda erilaiseksi riippuen kohdeyleisöstä.

Opastuksia järjestettiin kaikissa kolmessa kohteessa. Tuotimme erityylisiä opastuksia: Puuvillassa järjestettiin Porin yliopisto-opiskelijoille opastus, viittomakielinen opastus sekä avoimia opastuksia kaikille. Promenadikeskuksessa järjestettiin opastus elokuvaillan ohessa. Kino Kellarin kanssa taas iltama, jossa oli mahdollisuus osallistua elokuvan jälkeen näyttelyn opastukseen. Elokuvaksi valittiin Saamelaisveri, joka kertoi saamelaisten elämästä ja identiteetistä, sekä ruotsin kulttuurista. Elokuva sopi hyvin näyttelyn teemaan, sillä se

⁸⁶ Heinonen & Lahti 2007, 160.

⁸⁷ Aarnipuu 2009, 269.

käsitteli ihmisten identiteettien rakentumista, sopeutumista muuhun ympäristöön ja muiden ajatuksia toisista. Elokuva ennen näyttelyä mainostettiin paikan päällä ja sosiaalisessa mediassa. Elokuvan jälkeen järjestimme opastuksen, missä kerrottiin näyttelystä sekä sovellettiin elokuvan aiheita näyttelyyn. Kaupunginkirjastossa taas järjestettiin opastus sekä luentoilta. Luentoillassa kerrottiin Punaisen ristin ystävyystoiminnasta maahanmuuttajille ja kantasuomalaisille.

Kirjastossa oltiin tehty lisäosio näyttelyyn. Näyttelyn yhteydessä oli pöytä, jossa oli kirjoja liittyen pukeutumisen kulttuuriin, suomalaiseen kulttuuriin, maahanmuuttajiin, pakolaisten elämänkertoja ja uskontoihin. Kirjat olivat osallistava menetelmä näyttelyssä ja tätä kautta näyttelystä kiinnostuneet ihmiset pystyivät tutustumaan näyttelyn teemoihin.

Tuottajana täytyy olla luova ja keksiä näyttelyn ympärille kävijöitä inspiroivaa toimintaa. Näyttely ei voi toimia yksin, vaan siihen tarvitsee kokemuksia, jotka saa ihmiset kiinnostumaan näyttelystä ⁸⁸. Tavoitteemme näyttelyssä oli maailmankatsomuksen avartaminen. Yritimme saavuttaa tavoitteemme ohjelmien avulla. Opastuksissa ihmiset kyselivät paljon ja jakoivat kokemuksia esimerkiksi siitä, että kantasuomalaiset isoäidit käyttivät ennen huivia Suomessa. Opastuksissa ihmiset alkoivat ymmärtää muiden kulttuuriperintöä, koska he löysivät samankaltaisuuksia omasta kulttuuristaan. Tuollaisen toteamuksen kautta pystyimme sanomaan, että tavoitteiden tavoittaminen on mahdollista. Ihmisillä muodostui lisää ymmärrystä muihin kulttuureihin. Post-it laput mahdollisesti avasivat myös ihmisten silmiä huivin käytöstä. Sillä ihmiset laittoivat post it -lappuihin asioita, jotka heille olivat merkityksellisiä. Alla on kuva muutamasta post it -lapusta, kuvassa olevat tekstit on kirjoitettu näyttelyn ollessa Promenadikeskuksessa. Niin kuin aikaisemmin on mainittu, lapuissa on tarkoitus kertoa mikä on 'Osa Minua' eli heitä itseään. Ihmiset kertovat äidinkielen, Porin ja kodin olevan osa heitä. Siinä on lappu, jossa kerrotaan hiusten olevan oma kruununsa. Nämä toteamukset kertovat, että näyttelyn osallisuus seinä on tuottanut tulosta ja saanut ihmiset pohtimaan mikä on osa heitä.

⁸⁸ Dicks 2004, 165.

Post it -laput (Mikä on osa sinua?) Promenadikeskus.

Skannaus: Heini Järvenpää.

Palaverissa 20.3. esittelyn aiheena oli ”Museo ja yleisö” -artikkeli. Projektiryhmä pohti, mitä voisi vielä kehittää näyttelyn ollessa jo esillä. Esittelyssä oli tuotu esille, missä olemme onnistuneet museotyössä ja missä voisimme kehittyä. Viestintä oli ollut vahvaa ja yleisöpalvelu myös onnistunutta. *Osa Minua* -näyttely oli vahvasti esillä sosiaalisessa mediassa ja opastuksissa. Ongelmaksi koitui se, että emme olleet keskittyneet pedagogiaan nuorten kanssa. Pedagogian vahvistaminen oli tavoitteena tässä vaiheessa, sillä koululaisille ei oltu järjestetty tilaisuuksia liittyen *Osa Minua* -näyttelyyn. Missään vaiheessa sitä ei kuitenkaan toteutettu. ”Museo ja yleisö” -artikkelissa käsitellään museota oppimisympäristönä, ja kuinka opetustoiminta vaatii museolta erilaisia toimintoja ja palveluita⁸⁹. Olisi ollut tärkeää käsitellä, kuinka voisimme lisätä opetustoimintaa.

Sosiaalinen media oli iso osa projektiamme. Halusimme, että ihmiset pääsevät osaksi projektin kulkua ja näyttelyn tarinaa. Teimme erilaisia päivityksiä, jossa kerroimme näyttelystä ja siihen liittyvistä tapahtumista. Alapuolella löytyy esimerkki Instagram päivityksestä.

⁸⁹ Kaitavuori 2007, 281-282.

Kuvakaappaus @osaminua tilin instagram päivityksestä

Projektiryhmässä oli konflikti liittyen siihen, että kaikki eivät halunneet markkinoida näyttelyä niin paljon. Eli onko oikein mainostaa kulttuuriperintöä? Tässä näyttelyssä kulttuuriperintönä oli yhteisö, ei konkreettinen näyttely vaan kaikki mitä sen taustalle kuului. Bella Dicksin mukaan kulttuuriperinnön esiintuominen antaa mahdollisuuden ihmisille näyttää heidän omia arvoja ja perinteitä, mutta helposti muutkin voivat alkaa hyödyntää sitä epätasa-arvoisesti. Dicks tuo esille pointin, jossa hän kertoo, että kun yleisö näkee 'tavallisia elämiä' esillä, niin yleisö näkee myös oman elämänsä arvokkaana ja esille pantavana.⁹⁰ Tämä asia tukee jollain tavalla näyttelyn markkinointia eli näyttelyn markkinoinnin voi nähdä positiivisena asiana, koska silloin ihmiset näkevät itsestään representaatiota. Päädyimme loppujen lopuksi kuitenkin siihen, että markkinoinnin sisältöön kuuluivat näyttelyn naiset sekä näyttelyn tekijät.

⁹⁰ Dicks 2004, 139.

Projektistamme tehtiin muutamia uutisia lehdistötiedotteiden ansiosta. *Satakunnan Kansa* teki uutisen liittyen näyttelyymme lehdistötilaisuuden johdosta. Lehtijutun kautta saimme näyttelyn avajaiset ihmisten tietoon. Myös *Turun ylioppilaslehti* ja Porin ylioppilaslehti *Pointti* tekivät jutut näyttelystämme.

Projektiryhmällä oli huoli ihmisten reaktiosta. Näyttely toi uuden asian esille ja näin meidän täytyi miettiä, kuinka ilmaisemme näyttelyn idean. Huolestuimme, että ihmiset alkavat kommentoida törkeitä kommentteja Instagramissa tai Facebookissa. Olimme nimittäin nähneet ihmisten törkeitä kommentteja Facebookissa maahanmuuttajiin liittyen. Kun julkaisimme näyttelystä erinäisiä päivityksiä, vastaanotto onneksi oli neutraali ja kannustava. Pelkäsimme, että internetissä ihmiset sanovat rasistisia kommentteja, sillä rasismia ilmenee hyvin paljon internetissä. On verkkosivuja, jossa pilkataan alkuperäiskansoja ja tehdään huijaussivustoja alkuperäiskansalaisista.⁹¹ Tämän takia pelkäsimme, että ihmiset loukkaisivat maahanmuuttajia tai naisia internetissä liittyen näyttelyyn.

⁹¹ Hyvärinen & Taylor 2004, 119-120.

4.5 VASTAANOTTO – PALAUTE JA SEN HAASTEET

Viimeinen analyysiluku keskittyy projektin päättämiseen: ihmisten kommentteihin ja tavoitteiden tutkimiseen.

’Museo on enemmän kuin esineidensä summa. Museolla ei itsessään ole merkitystä, mutta kun museo hyväksyy jokaisen kävijän sille antaman merkityksen, se tekee itsestään tarpeellisen ja merkittävän.’⁹²

Lainaus kertoo näyttelystä ja yleisöstä. Näyttelyn tarkoitus oli avata yleisön silmiä ja antaa heidän tehdä omat johtopäätöksensä näyttelystä. Näyttely lähti siitä, että projektiryhmä halusi ottaa kantaa siihen, että naisten näkyvyys on vähäistä ja sille täytyi tehdä jotain. Halusimme saada ihmisten ajatuksia avartumaan niin kuin SWOTissa sanotaankin.

Koimme, että olisimme voineet tavoittaa lisää ihmisiä. Kaikki tärkeät mediat eivät tehneet juttua näyttelystämme. Olisimme toivoneet, että Radio Pori olisi tehnyt haastattelun näyttelyyn liittyen. Myös Yle Pori kävi haastattelemassa meitä, mutta juttua ei ikinä julkaistu. Olisi pitänyt keksiä vielä jotain muuta, miten olisimme saaneet näyttelystä vieläkin kiinnostavamman.

Opastukset koimme hyödyllisiksi, sillä huomasimme, että opastusten jälkeen oli vierailtu aina myös verkkosivuillamme. Verkkosivuilla on naisten laajat haastattelut, joten oli hienoa, että ihmiset halusivat perehtyä lisää haastateltavien tarinoihin. Opastuksia olisi kuitenkin pitänyt järjestää lisää esimerkiksi kouluryhmille. Tähän ei kuitenkaan enää riittänyt aika. Af Hällström puhuu kirjassa näyttelyn vuorovaikutuksesta. Tätä myös *Osa Minua* -näyttely tavoitteli. Näyttelymme tarkoitus oli tuoda informaatiota ihmisille, ja tässä onnistuimme. Näyttelyssä luodaan sosiaalista vuorovaikutusta, jolla tuotetaan sosiaalista identiteettiä ja yhteisöllisyyttä.⁹³ Mielestämme onnistuimme tässä, sillä ihmiset jakoivat meille kasvotusten kokemuksiaan.

Lopussa keräsimme yhteistyökumppaneilta palautetta, jotta tiesimme missä onnistuimme ja missä emme. Suurimman osan mielestä näkyvyys oli yritykselle joko hyvä tai erinomainen,

⁹² Heinonen & Lahti 2007, 158.

⁹³ Hällström 2011, 9.

yksi koki sen huonoksi. Palaute sopi hyvin projektiryhmälle, sillä olimme opiskelijaryhmä, ja ryhmänä saimme oppia onnistumisista ja mokista.

Ote pöytäkirjasta 28.2.

’Mitä nyt avajaisten jälkeen?’

Palaute ajankohtainen Sofia haluaa mieltä palautetta. tutkii moderneja tapoja palautteen hankkimisessa’

Tämä ote liittyy siihen, että olisimme halunneet kerätä palautetta yleisöltä. Loppujen lopuksi niin ei tehty. Tämä on yksi asia, mikä projektiryhmän olisi pitänyt tehdä. Se olisi auttanut esimerkiksi tämän tutkimuksen analysoinnissa. Nyt minulla on vain opastusten kommentit ja post it -laput.

Viimeinen virallinen palaveri liittyen projektiin pidettiin 13.4., jolloin kävimme alussa sovitut tavoitteet läpi. Alla poimittuja kohtia 13.4. pöytäkirjasta liittyen tavoitteisiin.

Tavoitteena on, että projektien jälkeen ihmiset ymmärtävät kulttuurin merkityksen ihmisen identiteetille, ihmiset ovat suvaitsevaisempia ja tietävät enemmän toisista kulttuureista, tuomitsematta.

- *Vahvistimme identiteetin merkitystä. Suvaitsevuutta vaikea mitata, mutta käytyjen keskusteluiden perusteella ihmiset ovat ainakin avartaneet näkökulmaa.*

Lisätä ihmisten hyvinvointia

Naiset sai tekemistä ja olivat varmasti iloisia

Edistää yhdenvertaisuutta

Varmasti niiden kohdalla, jotka alkoi miettimään juuriaan ja Suomen historiaa.

Ehkäistä rasismia

Tietouden kautta ainakin pyritty ehkäisemään rasismia

Onnistuimme monissa tavoitteissa. Huomasimme, kun sovimme tavoitteet projektin alussa, niin näyttelyä oli selkeämpää tuottaa. Ihmisten hyvinvointia lisättiin myös yleisesti kulttuurituottamisella. Järjestimme saavutettavan ja esteettömän näyttelyn porilaisille.

SWOTin riskeissä, oli kohtia, jotka eivät toteutuneet.

- *Negatiivinen kritiikki, ”kansanmieliset”, ihmisten kielteinen asenne ja ilkivalta*
- *Sosiaalinen media voi olla myös uhka*
- *Etnisten ryhmien yhteenotto*

Etnisten ryhmien yhteenotto liittyi siihen, että olimme naisilta kuulleet, että Liinaharjassa välillä on eri ryhmien yhteenottoja. Mutta ehkä oli väärin olettaa projektiryhmältä, että näyttelyn takia kävisi niin. Muitakaan uhkakuvia ei toteutunut näyttelyssä.

Kun tuottaa näyttelyä, joka on poliittinen, vaikka se ei yrittäisi olla kantaaottava, on otettava huomioon asioita, joita ihmiset saattaisivat kyseenalaistaa. Näyttelyn teemana yksinkertaisesti sanottuna oli huivin käyttö naisella. Huivin käyttöön joillakin kuitenkin liittyy uskonnollisia tai muita syitä, jotka saattavat olla hyvinkin henkilökohtaisia.

5 YHTEENVETO

*'Museo on enemmän kuin esineidensä summa. Museolla ei itsessään ole merkitystä, mutta kun museo hyväksyy jokaisen kävijän sille antaman merkityksen, se tekee itsestään tarpeellisen ja merkittävän.'*⁹⁴

Lainaus kertoo näyttelystä ja yleisöstä. Niin kuin aikaisemmin on mainittu, näyttelyn tarkoitus oli avata yleisön silmiä ja antaa kävijöiden tehdä omat johtopäätöksensä näyttelystä. Projektiryhmä halusi ottaa kantaa erityisesti maahanmuuttajanaisten vähäiseen näkyvyyteen. Halusimme lisätä tietoisuutta ihmisten keskuudessa.

Tärkeää on huomata, että mikään kulttuurintuottaminen, joka liittyy etnisyyksiin, uskontoihin tai eri maihin, ei voi olla täysin konfliktivapaa. Näyttely oli neutraali, mutta silti pitää huomioida, että siitä voi löytää jotain loukkaavaa.⁹⁵

*Taide mielletään kivuttomasti yhteiskunnallisen vaikuttamisen kanavaksi. Taiteelta odotetaan ja joidenkin mielestä jopa edellytetään yhteiskunnallista kantaaottavuutta, jota myös siedetään melko hyvin.*⁹⁶

Näyttely oli sekä taidetta että tiedettä. Se otti kantaa suomalaiseen yhteiskuntaan ja siihen, miten näemme ”erilaisuuden”. Ihmiset siis odottavat kantaaottavuutta taiteessa, mutta yleensä taidetta mennään katsomaan galleriaan tai museoon. Mutta jos osat ihmiset olettavatkin, että taide on kantaaottavaa, niin siksi näyttely varmaan osattiin ottaa vastaan niin hyvin. *Osa Minua* -näyttely luotiin julkisiin tiloihin ja se oli uudenlainen näyttely Porissa.

Näyttelyviestintäkirjassa kannustetaan museoammattilaisten vastuullisuuteen ja rohkeuteen. Näyttelyn olisi hyvä olla merkityksellinen yhteiskunnan globaalille kehitykselle.⁹⁷ *Osa Minua* -näyttely otti kantaa yhteiskuntaan omalla tavallaan, sillä se keskusteli katsojan kanssa aiheesta, mistä ei paljon puhuta.

⁹⁴ Heinonen & Lahti 2007, 158.

⁹⁵ Lönnqvist 1999, 77.

⁹⁶ Julia 2007, 7.

⁹⁷ Hällström 2011, 38.

Näyttelyn voi tuottaa kantaaottavasti, kuitenkin neutraalilla tavalla. *Osa Minua* -näyttelyn tavoitteissa mainittiin esimerkiksi ihmisten maailmankatsomuksen avartaminen. Näyttelyn tavoitteet eivät olisi tuollaisia, jos haluttaisiin tehdä neutraali näyttely. Tärkeätä on siis pitää tavoitteet mielessä, jolloin voi tavoitella tekemään sellaisen näyttelyn, josta ihmiset oppivat jotain.

Jos haluaa tehdä kantaaottavan näyttelyn, täytyy miettiä tarkasti eettisten asioiden näkökannalta, mikä on oikein ja väärin. Aina kaikkien ihmisten oikein ja väärin ei ole sama. Jos haluaa hätkähdyttää, niin on välttämätöntä, että tuotantotiimi seisoo ajatustensa takana. Projektiryhmässä keskusteliin paljon siitä, että mitä haluamme saavuttaa näyttelyllä ja ne keskustelut tuottivat tulosta. Osasimme vastata ihmisten kysymyksiin näyttelystä ja osasimme tukea näyttelyssä mukana olleita naisia.

Voin todeta, että naisten mukaan saaminen liittyi siihen, että Soniya Raissi oli mukana näyttelyn tekemisessä. Tämä on tärkeä ottaa huomioon, nyt kun pohditaan tutkimuskysymystä, että miten tuotetaan näyttely joka herättää ihmisistä ymmärrystä ja avoimuutta, niin totean, että siihen vaikutti itse Soniyan mukana oleminen, koska hän sai naiset kertomaan heidän henkilökohtaiset tarinat, joka sitten herätti yleisössä ymmärrystä.

Näyttelyn tuottaminen on pitkä prosessi ja neljä kuukautta toteuttamiseen oli lyhyt aika. Tämä näyttely tuotettiin kuitenkin selvällä suunnitelmalla ja tehtäväjaolla niin kuin aikaisemmin on mainittu.

Näyttelyn tarkoitus oli tehdä kaksikulotteista kulttuurinmuutosta, eli eri kulttuurien ihmisten ymmärrystä toista kulttuuria kohtaan. Tällöin pidetään omasta kulttuurista asioita, mutta sopeudutaan toisten tapoihin, eli vähemmistö- sekä enemmistökulttuurin pitää toteuttaa tätä molemminpuolisesti.⁹⁸

Tapaustutkimuksen yksi tutkimustavoista on kohteen määrittely tapahtumakulun aikana, jota selvitetään laajan aineiston avulla ja silloin tutkimus kohdistuu luonnollisesti ilmeneviin tapauksiin⁹⁹. Tämä määritelmä tukee tämän tutkimuksen kulkua, sillä analyysiluvuissa edettiin arvoketjun mukaan ja arvoketju rakentui pöytäkirjojen mukaan. Kirjoittaessani analyysilukuja ja tutkiessani projektin kulkua aineiston avulla, korostuivat aiheet, jotka olivat tärkeitä tutkimukselle.

⁹⁸ Liebkind 1999, 171.

⁹⁹ Bamberg, Laine & Jokinen 2007, 9-10.

Miten tuotetaan näyttely, joka herättää ihmisissä ymmärrystä ja avoimuutta?

Nyt analyysiluvuissa on käyty läpi näyttelyn tuotannon prosessit arvoketjun kautta, ja voidaan todeta, että näyttely joka herättää ihmisissä ymmärrystä ja avoimuutta vaatii monta askelta. Tuottamiseen vaadittiin projektiryhmä, jota johtaa henkilö, joka on itse siitä kulttuurista mitä tutkitaan, tarvittiin punainen lanka eli mikä on näyttelyn tarkoitus sekä tarvittiin naiset jotka haluavat kertoa tarinansa. Millä tavalla ymmärrys ja avoimuus toteutettiin, oli eettisesti toteutetut haastattelut sekä tarkasti pohdittu SWOT.

Miten visuaalinen näyttely voi tuottaa kulttuurien kohtaamista helpottavan vireen ja edistää erilaisten kulttuuriperintöjen ymmärtämistä.

Näyttely toteutettiin niin, että sitä oli helppo mennä katsomaan, koska se oli julkisessa tilassa. Kuvallinen näyttely houkutteli ihmisiä katsomaan. Naisten henkilökohtaiset tarinat ja lähikuvat mahdollisesti auttoivat ihmisiä kohtaamaan kulttuureja. Faktatekstit näyttelyssä mahdollisti kulttuuriperintöjen ymmärtämistä, koska silloin alettiin muistamaan, kuinka omasta kulttuurista löytyy yhtenäisyyksiä muiden kulttuureihin.

Tässä tutkimuksessa kerrotaan, kuinka näyttely tuotetaan ja kuinka tuotetaan se mahdollisesti aiheesta, joka voi olla kantaa ottava. Tutkimusta tehdessä löytyi kohtia näyttelystä, jota olisi voinut kehittää, mutta löydämme vastauksen tutkimuskysymykselle aineistojen avulla ja saamme vastauksen pääkysymyksille.

6 LÄHDELUETTELO

Tutkimusaineisto

Pöytäkirjat

Osa Minua -projektiryhmän pöytäkirjat 2017-2018. Liite 1 pöytäkirja taulukko.

Järvenpää, Heini & Nikula, Petra & Malinen, Sofia & Salikka, Toni & Sandholm Zagryda.

Artikkelit

Viktorija, Čeginskas 2013: Mitä kulttuuriperintö merkitsee monikulttuurisessa ympäristössä kasvaneelle? Teoksessa: *Mitä on kulttuuriperintö?* Toimittanut Tuomi-Nikula, Outi, Riina Haanpää, & Aura Kivilaakso. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.

Euro, Laura & Kapanen, Hanna & Kenttälä, Marjo & Kiviranta, Petra & Ilonen, Aino 2017: *Matka palvelumuotoiluun, opas opettajalle*. Katajamäki Print Media Oy, Ylöjärvi.

Heikinmäki, Marja-Liisa 1981: *Suomalaiset häätavat, Talonpoikaiset avioliiton solmintaperinteet*. Otava, Helsinki.

Horsti, Karina 2009: Kyllä Suomeen yksi nainen mahtuu! Teoksessa *En ole rasisti, mutta.: Maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä*. Toimittaneet Keskinen, Suvi & Rastas, Anna & Tuori, Salla. Vastapaino & Nuorisotutkimusverkosto, Tampere.

Ilmonen, Kari 2009: Kulttuuri ja aluekehittäminen, konflikteja ja kommunikaatiota. Teoksessa: *Kulttuurituotanto: Kehykset, käytäntö Ja prosessit*. Toimittanut Grahni, Maarit & Härynen, Maunu. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki. bke

Liebkind, Karmela 1999: Monikulttuurisuus on tulevaisuutta. Teoksessa *Monikulttuurinen Suomi, Etniset suhteet tutkimuksen valossa*. Toimittanut Liebkind, Karmela. Gaudeamus, Helsinki.

Kaitavuori, Kaija 2007: Museo ja yleisö. Teoksessa *Museologia tänään*. Toimittanut Kinanen, Pauliina. Suomen museoliitto, Helsinki.

Kynsilehto, Anitta & Puumala, Eeva 2017: Turvapaikanhakijoiden ja paperittomien haastattelu. Teoksessa *Tutkimushaastattelun käsikirja*. Toimittanut Hyvärinen, Matti & Nikander, Pirjo & Ruusuvuori, Johanna. Vastapaino, Tampere.

Pepicelli, Renata 2014: *Islamin Huntu*. Vastapaino, Tampere.

Vainio-Korhonen, Kirsi 30.12.2015: Huivi ja huntu suomalaisessa kulttuurissa. *Turun Sanomat*.

<<https://www.ts.fi/mielipiteet/kolumnit/838717/Huivi+ja+huntu+suomalaisessa+kulttuurissa>> (21.1.2020).

Tutkimuskirjallisuus

Bamberg, Jarkko & Jokinen, Pekka & Laine, Markus 2007: *Tapaustutkimuksen Taito*. Gaudeamus, Helsinki.

Clarkeburn, Henriikka & Mustajoki, Arto 2007: *Tutkijan arkipäivän etiikka*. Vastapaino, Tampere.

Dean, David 1994: *Museum Exhibition. Theory and Practice*. Routledge, London.

Dicks, Bella 2004: *Culture on display, The production of contemporary visitability*. Open University Press, Berkshire.

Eriksson, Päivi & Koistinen, Katri 2005: *Monenlainen Tapaustutkimus*. Kuluttajatutkimuskeskus, Helsinki.

Grahn, Maarit, & Häyrynen, Maunu 2009: *Kulttuurituotanto: kehykset, käytäntö ja prosessit*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.

Heinonen, Jouko & Lahti, Markku 2007: *Museologian perusteet*. Gummerus Kirjapaino Oy, Helsinki.

Horsti, Karina 2009: Kyllä Suomeen yksi nainen mahtuu! Teoksessa *En ole rasisti, mutta...: Maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä*. Toimittaneet Keskinen, Suvi & Rastas, Anna & Tuori, Salla. Vastapaino & Nuorisotutkimusverkosto, Tampere.

Hällström, Jaana af, 2011: *Näyttelyviestintä*. Suomen museoliitto, Helsinki.

Hyvärinen, Katja & Taylor, Jeff 2004: *Katsaus: Alkuperäiskansoihin kohdistuva rasismi internetissä*. Teoksessa *Kulttuurinen Sisältötuotanto?* Toimittaneet Kupiainen, Jari & Laitinen, Katja. Edita Publishing Oy, Helsinki.

Hyvärinen, Matti 2017: Haastattelun maailma. Teoksessa *Tutkimushaastattelun käsikirja*. Toimittanut Hyvärinen, Matti & Nikander, Pirjo & Ruusuvuori, Johanna. Vastapaino, Tampere.

Häyrynen, Simo 2015: *Kulttuuripolitiikan liikkuvat rajat. Kulttuuri suomalaisessa yhteiskuntapolitiikassa*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.

Häyrynen, Simo 2004: *Kulttuuristen vaikutusten arviointi kulttuuripolitiikan toimenkuvana: lähtökohtia*. Kulttuuripoliittisten tutkimuksen edistämissäätiö, Helsinki.

Häyrynen, Simo 2006: *Suomalaisen yhteiskunnan kulttuuripolitiikka*. Minerva Kustannus Oy, Jyväskylä.

Jula, Jari 2007: Johdanto. Teoksessa *Taiteen etiikka*. Areopagus, Turku.

Jyväskylän yliopisto, henkilökunta 12.3.2018.

<<https://www.jyu.fi/hytk/fi/laitokset/mutku/henkilokunta/laitoksen-henkilokunta/ceginskas-viktorija>> (21.1.2020).

Lehtonen, Heikki 1990: Yhteisö. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.

Lipiäinen, Teemu 2000: *Liiketoiminnan suunnittelu, markkinointi ja johtaminen. Uudella vuosituhanella*. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.

Lönnqvist, Bo 1999: Kulttuuripolitiikka voi ohjata vain osaa kulttuurista. Teoksessa *Kulttuuripolitiikan uudet vaatteet*. Toimittaneet Kangas, Anita & Virkki, Juha. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.

Muuttoliike ja pakolaiskriisi Euroopassa, Ulkoministeriö. <<https://um.fi/muuttoliike-ja-pakolaiskriisi-euroopassa>> (21.1.2020).

Mäntymaa, Jaakko 2018: *Uhkakuvien uutisvuosi: Euroopan pakolaiskriisin ja Suomen talouskriisin uutisointi Helsingin Sanomissa vuonna 2015* Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

Nieminen, Hannu & Pantti, Mervi 2009: *Media markkinoilla. Johdatus joukkoviestintään ja sen tutkimukseen*. Gummerus Kirjapaino Oy, Helsinki.

Nieminen, Tuula 2009: *Visuaalinen markkinointi*. WSOYpro Oy, Helsinki.

Oesch, Pekka 2002: *Kulttuurin sponsorointi ja yritysysteistyö – kehitys ja käytännöt*. Taiteen keskustoimikunta, Helsinki.

Pirnes, Esa 2008: *Merkityksellinen kulttuuri ja kulttuuripolitiikka, laaja kulttuurin käsite kulttuuripolitiikan perusteluna*. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.

Porter, Michael E. 1985: *Competitive Advantage, Creating and Sustaining Superior Performance*. Free Press, New York.

Rakenneyksikkö, budjettiosasto 2017: *Turvapaikanhakijat – Mitä tiedämme kustannuksista?* Valtiovarainministeriö, Helsinki.

Rastas, Anna 2016: Toimijuus edellä. Näyttely analyysinä yhteisöistä ja kulttuurisista muutoksista. Teoksessa *Etnologinen tulkinta ja analyysi. Kohti avoimempaa tutkimusprosessia*. Toimittaneet Jouhki, Jukka & Steel, Tytti. Suomen kansatieteilijöiden yhdistys Ethnos ry, Helsinki.

Siivonen, Katriina 2009: *Osallistava kulttuurituotanto*. Teoksessa *Kulttuurituotanto, Kehykset, käytäntö ja prosessit*. Toimittaneet Grahn, Maarit & Häyrynen, Maunu. Hakapaino Oy, Helsinki.

Sivula, Anna 2015: Tilaushistoria identiteettityönä ja kulttuuriperintöprosessina. Paikallisen historiapolitiikan tarkastelua. Teoksessa *Kulttuuripolitiikan tutkimuksen vuosikirja 1/2015*. Kulttuuripolitiikan tutkimuksen seura r.y. <<http://kulttuuripolitiikantutkimus.fi/wp-content/uploads/2016/11/KPTVS2015.pdf>> (21.1.2020)

Ramboll Management Consulting Oy 2006: *Selvitys maahanmuuttajanaisten ja -miesten asemasta ja sukupuolten tasa-arvosta*. Sosiaali- ja terveysministeriö. <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75403/RAP%202016_53.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (21.1.2020).

Soukola, Timo 1999: *Monikulttuurisen yhteiskunnan ehdot ja haasteet*. Sitra, Helsinki.

Suurpää, Leena 2005: Suvaitsevaisuus: Sietämistä vai solidaarisuutta? Teoksessa *Suomalainen Vieraskirja: Kuinka Käsitellä Monikulttuurisuutta*. Toimittaneet Rastas, Anna & Laura, Huttunen & Löytty, Olli. Vastapaino, Tampere.

Tukiainen, Arto 1999: *Etiikka ja Filosofia. Eräiden Wittgensteinin näkemysten kritiikkiä*. Helsingin yliopiston filosofian laitos, Helsinki.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2018: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tammi, Helsinki.

Tuomi-Nikula, Outi, Riina Haanpää, & Aura Kivilaakso 2013: *Mitä on kulttuuriperintö?* Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.

Young, James O. & Haley, Susan 2009: 'Nothing Comes from Nowhere': Reflections on Cultural Appropriation as the Representation of Other Cultures. Teoksessa *The Ethics of Cultural Appropriation*. Toimittaneet Young, James O. & Brunk, Conrad G.

Videoaineisto

Kaplan, Ilayda 6.11.2017: *Shades of Persistence // A Women Empowerment Project*, Youtube. <<https://www.youtube.com/watch?v=9kFFqgEKMIQ>> (21.1.2020).

Liite

Liite 1: Pöytäkirjataulukko

Päivä	Aihe	Arvoketju
9.10.2017.	Tavoitteet yleisölle ja opiskelijoille.	Sisällön luominen
22.10.2017	Päätös näyttelyn tekemisestä ja naisten talon perustamisesta.	
25.10.2017	Näyttelyn idea.	
30.10.2017	Muut projektit pysäytetty, keskitytään vain näyttelyyn, SWOT, vastualueet.	
6.11.2017	Yhteistyökumppanit.	
7.11.2017	Näyttelypaikat, näyttelyrakenne, uhkat, syksyn aikataulu.	
14.11.2017	Taike hakemus, valokuvien koot, näyttelyn rakenteiden tekijät.	
16.11.2017	Tehtävien läpikäynti, haastateltavien saanti, rahoituksen etsiminen.	
21.11.2017	Haastatteluiden aikataulutus, kysymysten pohtiminen.	
23.11.2017	Budjetti keskustelua, Porin kaupungilta tuki.	
5.12.2017	Näyttely on kokonaisteos, keskustelua näyttelyn jatkosta, raportin tekeminen.	
6.12.2017 (yhteinen pöytäkirja 5.12. kanssa)	SWOT, kuvauspäivien sopiminen, tiedotus siirretään tammikuuhun.	
15.12.2017.	Puuvilla tapaaminen, laskutus asiat, pohdintaa näyttelyn nimestä, avajaisten suunnittelu, some suunnittelu, graafinen suunnittelija valittu.	

3.1.2018.	Nettisivujen esittely, tilannekatsaus, sopimukset, tapahtumien luominen, markkinointi.	Koostaminen
8.1.2018.	Valokuvien hyväksyntä, haastattelutekstien lukeminen, markkinointi.	
11.1.2018.	Näyttelyn vieminen muualle, Kiitos tilaisuus naisille.	
16.1.2018.	Markkinointisuunnitelma, opastukset, vastualueet.	
22.1.2018.	Avajaiskutsut, lehdistötiedote, tekstien kääntäminen.	
24.1.2018.	Lehdistö tiedote, tiedotustilaisuus, näyttely muualle Porin jälkeen.	
30.1.2018	Näyttely Raumalle, videon tekeminen, avajaiskeskustelua.	
5.2.2018.	Tasapainoisemmat kuvat, naisten kiitos juhla, kaikkien tekstien läpikäynti.	
8.2.2018.	Vakuutusasiaa, lehdistötilaisuus suunnittelu, video suunnittelua (Pinja mukaan).	
15.2.2018.	Tekstien kääntäjät, some suunnittelua, uutisjutut, keskustelua naisten huivin käytöstä, logot yhteistyökumppaneista.	
22.2.2018	Avajaispuheiden suunnittelu, video, kartoitus jos tulee negatiivista palautetta.	Lopputuote
28.2.2018.	Maksuasiat, budjetti tarkistus, naisten ilta, menneet tapahtumat, näyttelyn siirto.	Jakelu
9.3.2018.	Kommunikaation selkeytys, SWOT, näyttely palaute, opastukset.	
20.3.2018.	Ihmisten tavoittaminen, some.	Vastaanotto

26.3.2018.	Saksa seminaari, virallisesti yhteistyöprojekti loppuu 15.4.	
27.3.2018.	Kaksi henkilöä mahdollisesti jatkaa.	
5.4.2018.	Näyttelyn siirto neuvottelu, palautteen tekeminen, kuitit, uutisjutut.	
13.4.2018.	Aineiston luovutus keskustelu, tavoitteiden saavuttamisten pohdinta, kehityskohdat.	